

**Luokanopettajien käsityksiä kevään 2020 poikkeuksellisten
opetusjärjestelyiden aikaisesta etäopetuksesta
ja sen merkityksestä opettajan työhön**
Janina Alanko

Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma
Syyslukukausi 2021
Kokkolan yliopistokeskus Chydenius
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Alanko, Janina. 2021. Luokanopettajien käsityksiä kevään 2020 poikkeuksellisten opetusjärjestelyiden aikaisesta etäopetuksesta ja sen merkityksestä opettajan työhön. Kasvatustieteen pro gradu - tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kokkolan yliopistokeskus Chydenius. 69 sivua.

Tässä tutkielmassa tarkastellaan luokanopettajien käsityksiä kevään 2020 poikkeuksellisten opetusjärjestelyiden aikaisesta etäopetuksesta. Opettajat joutuivat luomaan uusia tapoja opettaa verkkoyhteyksillä. Tutkielmassa selvitetään, millälaisia käsityksiä opettajilla on etäopetuksesta sekä sen merkityksestä omaan työhön.

Tutkimus toteutettiin laadullisena, jossa hyödynnettiin fenomenografista suuntausta. Aineisto kerättiin teemahaastattelemalla neljää luokanopettajaa. Haastattelussa käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Haastattelun jälkeen litteroidusta tekstistä luotiin kuvauskategoriasysteemi ja vastauksista valittiin opettajien käsityksiä tutkimuskysymyksiin. Aineisto analysoitiin fenomenografian mukaan.

Luokanopettajien käsitykset etäopetuksesta jakaantuivat viiteen teemaan, joita ovat: tieto- ja viestintäteknologian resurssit, työn suunnitteleminen, opetuksen arviointi, oppilaiden etäopetus ja yhteistyö kollegoiden ja vanhempien kanssa. Etäopetuksen vaikutuksesta opettajien työhön saatiin luotua neljä teemaa: tieto- ja viestintäteknologia, opettajien tunteet ja heidän saama tuki sekä työajan rajaamisen merkitys.

Tulosten pohjalta voidaan nostaa esille, että etäopetusaika oli opettajille opettavaista, palkitsevaa sekä osaltaan työllistävääkin. Toimivat laitteet niin opettajilla kuin oppilailta olivat välttämättömät. Opettajat käyttivät tieto- ja viestintäteknologiaa varmemmin lähiopetuksessa etäopetuksen jälkeen. Tulokset tukevat opetussuunnitelman laaja-alaista tavoitetta hyödyntää tieto- ja viestintäteknologiaa oppimisessa.

Asiasanat: Luokanopettaja, etäopetus, tieto- ja viestintäteknologia, digipedagogiikka

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

1 JOHDANTO	5
2 ETÄOPETUS PERUSOPETUKSESSA	7
2.1 Etäopetus ilmiönä	7
2.2 Tutkimuksia etäopetuksesta	10
3 TIETO- JA VIESTINTÄTEKNOLOGIA PERUSOPETUKSESSA.....	16
3.1 Tieto- ja viestintäteknologia opetuksessa.....	16
3.2 Opettajan digipedagoginen osaaminen.....	20
3.3 Muutos tieto- ja viestintäteknologian käytössä	24
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	27
4.1 Tutkimuksen tehtävä ja tutkimuskysymykset	27
4.2 Fenomenografia	27
4.3 Aineiston hankinta	29
4.4 Aineiston analyysi	31
4.5 Tutkimuksen eettisyyden tarkastelua.....	32
5 TULOKSET	34
5.1 Luokanopettajien käsityksiä etäopetuksesta	34
5.1.1 Tieto- ja viestintäteknologian resurssit.....	34
5.1.2 Oppituntien suunnittelu ja toteutus.....	38
5.1.3 Opetuksen arviointi.....	41
5.1.4 Oppilaat etäopetuksessa	43
5.1.5 Yhteistyö.....	45
5.2 Luokanopettajien käsityksiä etäopetuksen vaikutuksesta omaan työhön.....	47
5.2.1 Tieto- ja viestintäteknologian resurssit.....	48

5.2.2 Opettajien minäpystyvyys.....	49
5.2.3 Opettajien saama tuki.....	51
5.2.4 Työajan rajaamisen merkitys	52
6 POHDINTA	54
6.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset	54
6.2 Luotettavuus.....	58
LÄHTEET	61
LIITTEET.....	69

1 JOHDANTO

Yhteiskuntamme koki suuren muutoksen keväällä 2020. Suomeen todettiin poikkeusolot ja eduskunta asetti Valmiuslain (2011/1552) voimaan 16.3.2020 koronaviruspandemian vuoksi. Valmiuslain myötä kouluihin asetettiin poikkeukselliset opetusjärjestelyt, joka tarkoitti opetuksen sekä opetustapojen muuttamista. Poikkeuksellisiin opetustapoihin voidaan siirtyä perusopetuslain väliaikaista muuttamista koskevan lain (20 a §) perusteella, jos opetusta ei voida järjestää turvallisesti lähiopetuksena. (Vuorio, Ranta, Koskinen, Nevalainen-Sumkin, Helminen & Miettunen 2021, 15.) Keväällä 2020 siirryttiin etäopetukseen ja näillä toimilla haluttiin suojella varhaiskasvatuksen ja kaikkien koulujen oppilaita sekä henkilökuntaa (Vuorio ym. 2021, 12).

Valtioneuvoston päätöksen mukaan kuitenkin esiopetus ja perusopetuksen 1-3 vuosiluokat sekä erityisen tuen päätöksen saaneet oppilaat saivat opiskella lähiopetuksessa (Valtioneuvosto 2020). Aluksi tämä määräys koski vain oppilaita, joiden vanhemmat työskentelivät yhteiskunnalle tärkeillä aloilla. Pian tämä kuitenkin muutettiin siten, että jokaisella esikoululaisella sekä 1-3 vuosiluokan ja erityisen tuen oppilailla on mahdollisuus osallistua lähiopetukseen niin halutessaan. Vahva suositus oli, että mahdollisimman moni opiskelisi etäopetuksessa toukokuun puoliväliin saakka. (Vuorio ym. 2021, 13.) Näitä muutoksia tehtiin, jotta pystyttiin tukemaan nuorimpien oppilaiden koulupolkua.

Perusopetuslaissa on määritelty kaikille suomalaisille kuuluva oppivelvollisuus, jonka mukaan opetus tulee järjestää huomioiden oppilaan ikäkausi sekä edellytykset edistämään oppilaan tervettä kasvua ja kehitystä (Perusopetuslaki 1998 3§). Etäopetuksen myötä kouluissa otettiin suuri digitaalinen harppaus erilaisten laitteiden ja sovellusten pariin. Opettajien tuli opetella käyttämään uusia opetusvälineitä sekä omaksua uusia tapoja opettaa oppiaineita erilaisten viestintälaitteiden välityksellä. Oppilaiden koulumotivaatio vaihteli paljon ja opettajat tekivät pitkiä työpäiviä, jotta jokainen oppilas pysyisi opetuksessa mukana (Suomen Vanhempainliitto 2020, 4). Monipuoliset ja uudet opetusmenetelmät vaativat runsaasti aikaa suunnitteluun ja uuden ideointiin. Suomessa etäopetus

käsitteenä on jo tuttu ja sitä on käytetty useita vuosia, lähinnä sairaalaopetuksen sekä ulkomailla asuvien suomalaislasten opetuksen yhteydessä. (Hurme & Laamanen 2014.)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (POPS 2014) mainitaan etäopetus yhtenä opetuksen järjestämistapana. Yhteiskuntien muuttuessa ja maailman muuttuessa entistä enemmän teknologistuvaksi, tulemme tulevaisuudessa tarvitsemaan erilaisten digitaalisten yhteyksien ja laitteiden hallintaa. Tämän vuoksi kouluissa harjoitellaan erilaisten digitaalisten laitteiden ja sovellusten käyttöä, jotta oppilaat oppivat hallitsemaan tulevaisuuden taitoja. (Tanhua-Piironen, Kaarakainen, Kaarakainen & Viteli 2020, 15.)

Maailmalla leviävän pandemian vuoksi etäopetus ilmiönä on tällä hetkellä hyvin yleinen ja lähes jokaiselle tuttu. Kevään 2020 poikkeuksellisten opetusjärjestelyiden aikaisen etäopetuksen aikana opettajien työympäristö muuttui ja he joutuivat luomaan opetusmetodeja uudelleen. Etäopetuksen aikana opettajat ovat käyttäneet aiempaa enemmän erilaisia tieto- ja viestintäteknisiä laitteita ja sovelluksia apunaan opetuksessa (Mäkelä, Mehtälä, Clements & Seppä 2020). Lisääntyneen ja muuttuneen työmäärän aikana huoli opettajien ja oppilaiden jakamisesta on ollut yleisenä puheenaiheena (Ahtiainen, Asikainen, Heikonen, Hienonen, Hotulainen, Lindfors, Lindgren, Lintuvuori, Oinas, Rimpelä & Vainikainen 2020). Etäopetusta on lähdetty tutkimaan useiden eri toimijoiden kautta toissakeväänä, jolloin tämä uudenlainen arki alkoi (Vuorio ym. 2021; Mäkelä ym. 2020). Tässä tutkielmassa haluan selvittää, millaisia käsityksiä eri luokka-asteiden luokanopettajilla on poikkeusolojen aikaisesta etäopetuksesta. Mielestäni aiheen tutkiminen on tärkeää, koska luokanopettajien kokemukset poikkeuksellisten opetusjärjestelyiden aikana auttavat ymmärtämään ilmiötä. Kokemusten ymmärtämisen avulla voidaan hahmotella suunnitelmia vastaavien tilanteiden varalle. Tutkielman avulla saadaan tietää etäopetuksen heikkoudet ja vahvuudet luokanopettajan näkökulmasta.

2 ETÄOPETUS PERUSOPETUKSESSA

2.1 Etäopetus ilmiönä

Suomalaisessa koulumaailmassa etäopetus on ollut käytössä jo sadan vuoden ajan. 1920-luvulla perustettiin Kansanvalistusseuran rahoituksella kirjeopisto, jonka avulla oppilaat pystyivät opiskelemaan. (Kansanvalistusseura.) Kirjeopiston jälkeen toimintaa on kehitetty ja ulkomailla asuvien suomalaisperheiden lapsille on perustettu verkkoon Etäkoulu Kulkuri (Kulturikoulu). Etäopetus on ollut jo pitkään vaihtoehtona varsinkin pienille ryhmille, jotka ovat jotenkin poikenneet normaalista opetuksesta. Myös aikuisopiskelijoiden täydennyskoulutuksessa käytetään yhä enenevässä määrin etäopetuksen tarjoamia mahdollisuuksia. Työn ohessa opiskelu voidaan joustavasti hoitaa etäyhteyksillä ja tällöin liikkuminen oppilaitosten välillä vähenee. (Simonson & Seepersaud 2019.)

Vuorio, Ranta, Koskinen, Nevalainen-Sumkin, Helminen & Miittinen (2021, 14) ovat määrittäneet etäopetuksen tarkoittavan opetuksen järjestämisestä oppilaille toiseen tilaan erilaisten yhteyksien avulla. Opetettavan sisällön tulee olla laadukasta riippumatta siitä, missä oppilas asuu tai käy kouluaan. Oppilaiden ja opettajien on tärkeää hallita tieto- ja viestintäteknologisten (TVT) laitteiden käyttöä ja soveltamista, koska ne ovat tärkeä osa etäopetusta. Tieto- ja viestintäteknologisten laitteiden käytöllä saadaan uusia mahdollisuuksia opetukselle. Etäopetus opettajan ja oppilaan välillä voi olla reaaliaikaista, jolloin oppilaat seuraavat opettajan opetusta jonkin verkkoneuvotteluohjelman kautta. Opetus voi tapahtua myös ei-reaaliajassa, jolloin tehtävät ja opetus voi olla jollakin oppimisalustalla. Tällöin oppilas voi opiskella ja olla vuorovaikutuksessa opettajan kanssa silloin, kun hänellä on siihen sopiva aika. Osa opettajista hyödyntää näitä molempia yhtäaikaisesti, jolloin osa opetuksesta tapahtuu reaaliaikaisena ja osa ei-reaaliaikaisena. (Vuorio ym. 2021, 14.) Opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutus voi tapahtua samanaikaisesti video-opetuksen muodossa tai eriaikaisesti verkkokurssin välillä (Nummenmaa 2012, 20).

Opettajan rooli etä- ja verkko-opetuksessa vaihtelee tehtävänänoista riippuen. Opettajan pääsääntöinen tehtävä on opettaa oppilaille opiskelutavat asiat ja suunnitella, kuinka ne toteutetaan. Suunnitteluvaiheessa opettajan tulee huomioida vuorovaikutuksen ja yhteistyön luominen oppilaiden välille sekä oppilaiden itsenäisen työskentelyn toteutus. Opettaja tulee toimia oppilaiden kanssa vuorovaikutuksen ylläpitäjänä. Hänen on tarkoitus auttaa oppilaita toimimaan vuorovaikutuksellisissa tilanteissa aloitteentekijöinä, haastattelijoina, kommentoijana, kuuntelijoina ja palautteen antajina. Näiden lisäksi opettajan tulee harjoittaa oppilaiden ongelmanratkaisukykyä. (Suominen & Nurmela 2011, 35.)

Aiemmin etäopetusta on järjestetty silloin, kun opettaja tai oppilaat ovat olleet toisistaan kaukana. Esimerkiksi pienissä kouluissa on lähes mahdollista järjestää oppilaille erilaisten vieraampien kielten opetusta. Videoyhteyksien välityksellä tämä kuitenkin mahdollistuu ja tämä toiminta lisää yhteistyötä eri oppilaitosten välillä. Etäopetusta hyödynnetään myös silloin, kun kulkeminen kouluun on haastavaa tai koulu sijaitsee pitkän matkan päässä. Pidemmät lomareissut tai muutto ulkomaille sekä lapsen äkillinen tai pitkäaikainen sairaus ovat myös asioita, jolloin myös etäopetusta voidaan järjestää. (Nummenmaa 2012, 21.) Oppilaille tulee mahdollistaa tasapuolinen opetus asuinpaikasta tai tilanteesta riippumatta. Poikkeusolojen pitkittyessä keväällä 2020 joissakin kouluissa alettiin käyttämään hybridiopetusta. Hybridiopetuksella tarkoitetaan opetusta, jota järjestetään sekä lähi- että etäopetuksena. Tällöin osa oppilaista on koulussa ja osa etäyhteyksien päässä kotona. (Vuorio ym. 2021, 15.) Tämä malli on kuitenkin opettajille hyvin raskas ja työllistävä, sillä hän joutuu suunnittelemaan tunteja varten opetuksen molempiin paikkoihin.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014, 39) mukaan etäyhteyksien avulla voidaan antaa oppilaille opetusta täydentäen oman koulun opintotarjontaa. Etäyhteyksien nähdään myös tarjoavan hyvät mahdollisuudet eriyttämiseen ja oppiaineiden eheyttämiseen. Etänä tapahtuva opetus rikastuttaa myös koulun oppimisympäristöjä, kun voidaan ottaa yhteys jonkin alan ammattilaisiin tai toiseen kouluun. Tällöin opettajien on tärkeää ottaa huomioon

tekijänoikeudet, kun he suunnittelevat etänä tapahtuvaa opetusta. (POPS 2014, 39.) Mäkelän ym. (2020, 5) mukaan etäopetuksen hyvinä puolina nähdään myös joustavuus. Joustavuus näkyy päivän suunnittelussa sekä sen sitoutumattomuudesta aikaan tai paikkaan. Etäopetuksessa pystytään huomioimaan oppilaiden henkilökohtaiset tarpeet, oppijan kyvyt ja tahti opiskelun suhteen. Opettaja voi antaa oppilaalle helpommin henkilökohtaista ohjausta videoyhteyksien välityksellä. Kotona vanhemmat kykenevät tukemaan oppilaan opiskelua ja sen hetkisiä tarpeita. Etäopetus vaatii oppijalta itseohjautuvuutta ja motivaation ylläpitämistä sekä myös heidän tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen voi kehittyä. Ohjelmat ja sovellukset tulevat tutuiksi ahkeran käytön myötä. Opettajan seurannan ja arvioinnin näkökulmasta oppilaiden tehtäviä ja tuotoksia on helppo seurata sähköisten palautusjärjestelmien avulla sekä oppilaan läsnäolo on mahdollista tarkastaa videoyhteyksien välityksellä. (Mäkelä ym. 2020, 5.)

Etäopetusta pidettäessä opettajan on huolehdittava vuorovaikutuksesta oppilaiden kanssa. Hän pystyy seuraamaan heidän oppimista ja kouluinnostuuttaan. (Kuuskorpi, Kuuskorpi, Sipilä, Heikkinen & Tamminen 2015, 106.) Vuorovaikutus on opetuksen kannalta aina tärkeää ja etenkin etäopetuksessa opettajan tulee kiinnittää tähän huomiota. Nummenmaan (2012, 27) mukaan opettajat pitävät vuorovaikutusta todella tärkeänä, mutta se miten se toteutetaan etäopetuksessa voi olla hieman haastavaa. Viime kevään aikana monet opettajat soittivat puhelimella oppilaille tai olivat heidän kanssaan videoyhteyksissä, jolloin vuorovaikutus opettajan ja oppilaan välillä saatiin toimimaan melko hyvin. Videon välityksellä oppilaat pääsivät olemaan yhteyksissä myös luokkakaverihinsa ja pystyivät huomaamaan, etteivät ole yksin tässä erikoisessa tilanteessa. (Nummenmaa 2012, 27.)

Kuuskorven ym. (2015, 106) mukaan oppilailta yleensä löytyy jonkinlainen motivaatio opiskelua kohtaan. Joillakin se voi tulla ulkoapäin, jolloin arvosanat ja niistä saatava arvostus vaikuttaa tapaan työskennellä. Osalla oppilaista taas motivaatio kumpuaa sisältä eli itsestään, jolloin oppiminen on usein mielekästä ja oppilas on halukas oppimaan. Tällöin hän nauttii oppimisesta. (Kuuskorpi ym. 2015, 106.) Kun opettaja suunnittelee oppimiskokonaisuuksia,

tulee hänen huomioida oppilasryhmänsä taidot ja myös asenteet. Oppilaiden motivaatiota on mahdollista lähteä tukemaan sähköisten oppimateriaalien sekä TVT:n avulla. Monipuolisten tehtävien avulla opettaja voi tarjota eriyttävästi materiaalia, jolloin oppilas pystyy esimerkiksi kuuntelemaan tai lukemaan kappa-leita sähköisessä muodossa. Myös erilaiset taidot, joita tarvitaan arkipäivissä, kehittyvät. Tämän hetken sukupolvi on elänyt pitkään digitaalisten laitteiden pa-rissa ja ne ovat heille arkipäivää. Kun opetuksessa käytetään TVT-laitteistoa hyö-dyksi, oppilaiden motivaatio saattaa kasvaa ja he mielellään työskentelevät lait-teiden ja sovellusten parissa. Luokasta löytyy monenlaista oppijaa, eivätkä kaikki innostu tieto- ja viestintäteknologisista laitteista ja niiden käytöstä. Opettajan on tärkeää havainnoida oppilaiden innokkuutta, jos TVT:a aletaan käyttämään ene-nevässä määrin. Opettajan tulee tuntea luokkansa oppilaat, kun hän alkaa suun-nittelemaan oppitunteja, jotta hän pystyy ottamaan oppilaiden erilaiset tarpeet huomioon ja osaa antaa oikeantasoisia tehtäviä jokaiselle. (Kuuskorpi ym. 2015, 107-108.)

2.2 Tutkimuksia etäopetuksesta

Useiden vuosien ajan on tutkittu etäopetusta. Tällöin se on koskenut lähinnä pie-niä joukkoja. Kevään 2020 poikkeusolojen aikaisen etäopetuksen johdosta, tutki-muksia on käynnistetty enemmän ja ne ovat koskeneet isoja ryhmiä. Aiemmin tutkimuksissa keskityttiin selvittämään, millaista etäopetus on ja mitä siltä toi-vottaisiin, jotta se palvelisi mahdollisimman hyvin poikkeuksellisissa tilanteissa. Näistä tuloksista on saatu pohjatietoa tämän hetken etäopetuksen tavoitteisiin. Haasteena on tuolloin koettu yhteyksien ja laitteiden toimimattomuus sekä opet-tajan ja oppilaiden vuorovaikutuksen vähäisyys verkon välityksellä. Myös arvi-oinnin on koettu olevan haastavaa etäyhteyksien välityksellä. (Nummenmaa 2011, 6-7.)

Vuorion ym. (2021, 22) mukaan Suomessa etäopetuksen järjestämi-sessä poikkeusolojen aikana keväällä 2020 on ollut omia haasteita ja niistä on sel-viydytty kohtalaisesti. Suomi on sijoittunut korkealle tutkimuksissa, joissa on

tutkittu eri maiden etäopetuksen järjestämistä digitaalisten välineiden avulla (ks. Vuorio 2021, 31). Etäopetukseen tarvittavat laitteet ovat löytyneet suurimmalta osalta perheistä, jolloin opetukseen on ollut mahdollista osallistua. Tarvittaessa koulut ovat lainanneet laitteita perheille, jotta kaikki ovat pystyneet osallistumaan etäopetukseen. Monissa muissa maissa ollaan oltu huolissaan verkkoyhteyksistä, koneiden riittävydestä sekä oppilaiden yksin olemisesta kotona. Opettajien jaksaminen sekä lisääntynyt työ on näyttäytynyt joka puolella maailmaa samanlaisena. Tämänhetkisten tutkimusten pohjalta on noussut esille, että digitaalisessa muodossa annettava etäopetus on ollut mahdollista vain kehittyneissä tietoyhteiskunnissa. Tämän vuoksi on koettu epätasa-arvoa, koska globaalisti katsottuna digitaalinen etäopetus on pitkälle kiinni eri resursseista. Joissakin maissa etäopetusta on järjestetty esimerkiksi puhelimilla, radiolla, televisiossa, sanomalehtien ja postin välityksellä. (Vuorio ym. 2021, 22, 31.)

Hurme ja Laamanen (2014) ovat tehneet tutkimuksen, jossa on tutkittu suomalaisten lasten koulunkäyntiä heidän sairastuessaan tai muuttaessaan ulkomaille. Koulun läheltä ja kaukaa -tutkimuksen (2014) tavoitteena on ollut selvittää, miten eri-ikäisten lasten koulunkäynti on järjestetty etäopetuksena. Tutkimukseen osallistui sairastuneet tai ulkomaille muuttaneet lapset, heidän huoltajansa ja lapsen opettaja. Lapsen sairastuessa ja joutuessaan pitkäksi aikaa sairaalaan, hän siirtyy sairaalaopetuksen piiriin. Etäyhteyksien avulla lapsi saa olla yhteydessä omaan luokkaansa ja kavereihinsa, opetus tapahtuu suurimmaksi osaksi sairaalassa omissa tiloissa tai vuoteen vieressä. Tällaisen etäopetuksen järjestämisessä tarvitaan yhteistyötä perheen ja koulun välillä. Etäopetuksen ansiosta pitkäaikaissairailla lapset pystyvät suorittamaan koulua suurin piirtein samassa tahdissa luokkatovereiden kanssa. (Hurme & Laamanen 2014, 3, 5.)

Koulun oppituntien aikana muualla opiskelevat oppilaat ovat olleet verkon välityksellä mukana opetuksessa. Heillä on ollut mahdollisuus käyttää halutessaan videokameraa, jotta muut oppilaat koulussa ovat voineet nähdä etäyhteyden päässä olevan lapsen. Kavereiden kanssa yhteydenpitoa pidettiin tärkeänä, jotta sairaalassa oleva lapsi voi tuntea kuuluvansa luokkansa

porukkaan. (Hurme & Laamanen 2014, 8.) Etäopetuksen järjestämisessä on aina omat haasteensa yhteyksien ja laitteiden toimivuuden kanssa. On hyvin tärkeää, että yhteistyö toimii aikuisten kesken niin kodin kuin koulunkin puolelta. Tutkimuksessa eräs huoltaja on kertonut, että koulu ei ollut yhteistyöhalukas etäopetuksen järjestämiseen ja tämä toi lisää harmia perheelle. Sairaalakoulun kautta etäopiskelu saatiin onneksi sujumaan. (Hurme & Laamanen 2014, 14.)

Kansanvalistusseura on perustanut Etäkoulu Kulkurin, jossa ulkomailla asuvat suomalaiset lapset voivat opiskella valitsemiaan oppiaineita tai koko peruskoulun oppimäärän, jos lapsi ei opiskele paikallisessa koulussa (Kulkurikoulu). Hurmeen ja Laamasen (2014, 21-22) tutkimuksessa kerrotaan opetuksen tapahtuvan pääsääntöisesti verkko-opiskeluna tai kirjallisesti etäkurssina. Kulkurin kautta opiskelu on maksullista ja vanhemmat ovat vastuussa lasten opiskeluista ja siinä etenemisessä. Tutkimuksessa selvitettiin syitä, miksi oppilaiden kannattaisi opiskella Kulkurin kautta ja usein syyksi on noussut huoltajien haluavan lasten oppivan ja ylläpitävän suomen kielen taitoa. Vastauksissa on noussut myös huoltajien kunnioitus suomalaista koulukulttuuria kohtaan. (Hurme & Laamanen 2014, 21-22.) Tuomen (2017, 4) mukaan Kulkurin toiminnassa sen työntekijät havainnoivat oppilaiden opiskelua. He tuottavat uutta materiaalia sekä levittävät oppimisen innovaatiota. Heidän keskeisinä tehtävinä on muodostaa ja kehittää mediasivistystä. Myös kansainvälinen verkostoituminen ja ympäristötiedon kehittäminen ovat tärkeässä osassa toimintaa. Monitahoisen yhteisön tehtävänä on huomioida nämä toiminnassaan ja opetuksissaan. (Tuomi 2017, 4.) Oppilaat, jotka opiskelevat Kulkurissa saavat harjoiteltua suomen kieltä ja perehtyvät suomalaisuuteen. Näiden harjoitusten avulla lapsen on tarvittaessa helppo siirtyä opiskelemaan suomalaiseen kouluun, jolloin vuorovaikutus toisten oppilaiden kanssa tulee olemaan helpompaa.

Etäopetusta on tutkittu Mäkelän ym. (2020, 7) toimesta koronapandemian aikana ja heidän tutkimuksessaan on noussut esille opetusmenetelmien käytön väheneminen etäopetuksen aikana eli opettajat ovat vähentäneet erilaisen opetusmetodien käyttämistä. Tämä on näkynyt oppituntien sisältöjen monipuolisuuden vähenemisenä. Tutkimuksesta nousi haasteeksi myös vanhempien

kuormittuminen etäopetuksen aikana. Vanhemmat ovat joutuneet ottamaan enemmän vastuuta lastensa opiskelusta, sillä he ovat etäopetuksen ajan olleet ainoaa fyysinen tuki lasten koulupäivän arjessa. (Mäkelä ym. 2020, 7.) Varsinkin pienellä oppilaalla on tärkeää saada henkilökohtaista ja fyysistä ohjausta eikä nettiopetus pysty korvaamaan lähellä oloa ja inhimillistä kohtaamista (Panda, Gamal, Zafar, Parambi, Senapati, Patro, Sahoo & Bose 2020). Vanhempien omien töiden yhteen sovittaminen lasten koulunkäynnin kanssa on ollut erittäin haastavaa. Kotona opiskeleminen ei välttämättä onnistu kaikilta, koska se vaatii itseohjautuvuutta ja itsekuria. Nämä molemmat taidot ovat sellaisia, joita koulussa harjoitellaan päivittäin. (Mäkelä ym. 2020, 7.)

Etäopetuksessa muita haastavia tekijöitä oppilaille voi olla sosiaalisten kontaktien puute ja arkirytmien muuttuminen kotona (Mäkelä ym. 2020, 7). Koulupäivät olisi hyvä järjestää lukujärjestyksen mukaisesti, jotta oppilaiden opiskelumotivaatio säilyisi (Suomen Vanhempainliitto 2020). Mäkelän ym. (2020, 7) mukaan oppilaiden asenne teknologiaa kohtaan vaikuttaa myös omalta osaltaan oppimismotivaation ylläpitämiseen. Jos tietokoneella oleminen ei ole oppilaalle mieleistä, ei silloin välttämättä päästä haluttuihin oppimistuloksiin. Jos taas tietokoneet ja muu teknologia on osana arkea, voidaan sen olettaa helpottavan opiskeluintoa. Sama pätee myös opettajiin ja heidän asenteeseensa teknologiaa kohtaan. Mitä kiinnostuneempi opettaja itse on teknologiasta, sen helpompi hänen on omaksua ja ottaa käyttöön erilaisia sovelluksia opetuksessa. Monesti on myös tilanne, ettei laitteita ole aina tarpeeksi kouluilla tai kodeissa eikä yhteydet välttämättä toimi niin kuin pitäisi. (Mäkelä ym. 2020, 7.) Kouluilla on kevään 2020 etäopetuksessa tehty erilaisia, niin hyviä kuin huonojakin kokeiluja ja niiden kautta saadut kokemukset auttavat kehittämään mahdollista uutta etäopetusjaksoa.

Etäopetuksen hyvinä puolina ollaan nähty monipuolinen opetustarjonta sekä opetuksen seuraaminen paikasta riippumattomana. Samoin opiskeltavien aineiden tai asioiden kirjo on valtava etäopetuksen saralla. Tällaiseen opiskeluun riittää vain olemassa oleva nettiyhteys. Jo 2010-luvun alussa on tutkittu etäopetusta ja silloin opettajat ovat huomanneet kehitystä omissa teknisissä

taidoissaan ja saaneet uusia ideoita ja näkökulmia omaan opettamiseen. (Nummenmaa 2011, 6-7.) Etäopetuksessa opettajat ovat Nummenmaan (2012) mukaan kuvanneet tärkeäksi vuorovaikutteisuuden ja sen, kuinka se olisi hyvä saada näkyviin, vaikka opetus tapahtuisi verkon välityksellä. Toisaalta Nguyen (2015) mukaan toisille oppilaille sopii paremmin niin sanottu kasvoton opiskelu, jossa ei tarvitse olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Tällöin sosiaaliset paineet vähenevät. (Nguyen 2015.) Nummenmaan (2012, 11-12) tutkimuksessa nostettiin yhtenä tärkeänä resurssina oppilaiden saama palaute, arviointi sekä motivaatio. Etäopetus oli koettu jo silloin hyväksi, koska sen avulla voitiin toimia joustavasti eikä oltu riippuvaisia ajasta ja paikasta. (Nummenmaa 2012, 11-12.)

Reimers & Schleicher (2020) ovat tehneet raportin, jossa he ovat listanneet tärkeitä asioita tämän hetken etäopetuksen pohjalta. Raportissa on ollut mukana useita eri maita. Tärkeimpänä havaintona on huomattu jatkumo oppimisessa vaihdettaessa luokkaopetuksesta etäopetukseen. Joustavat ratkaisut ja erilaiset järjestelyt ovat taanneet laadukkaan opetuksen antamisen oppilaille koko ajan. Toinen havainto, joka tutkimuksessa tehtiin, on se, että opettajat tarvitsevat säännöllistä ammatillista tukea erilaisten opetusmenetelmien ja välineiden käyttöön. Muutos on vaikuttanut opettajien työhön paljon, sillä suunnittelu on vienyt huomattavasti enemmän aikaa, vaikkakin opettaja on pystynyt entistä itsenäisemmin suunnittelemaan opetettavat kokonaisuudet. Lisääntyneen työn vuoksi opettajien kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista tulee huolehtia entistä paremmin. (Reimers & Schleicher 2020.)

Tutkimuksessa korostetaan tukea tarvitsevien oppilaiden huomiointia ja varsinkin niitä oppilaita, joilla on vaikeuksia itsenäisessä opiskelussa. Etäopiskelun on huomattu vaativan oppilailta itseohjautuvuutta ja omaa motivaatiota opiskelua kohtaan. Lisääntynyt vastuu on kuormittanut oppilaita ja tämä voi heijastua erilaisina haasteina oppimiseen ja käyttäytymiseen. Tämän vuoksi on tärkeää huolehtia oppilaiden hyvinvoinnista. Raportissa on tuotu esille myös positiivisia näkökulmia, joista tärkeimpänä pidetään oppilaiden teknologisten taitojen kehittymistä. Etäopiskelun tuoma vaatimus oppilaan itseohjautuvuudesta näyttää sekä positiivisena että negatiivisena tekijänä. Joillekin

oppilaille itsenäinen opiskelu sopii ja toiset tarvitsevat paljon tukea tehtävien suorittamiseen. Etäopetuksessa opettajien sijaan fyysisen tuen on antanut oppilaille ensisijaisesti huoltajat. (Reimers & Schleicher 2020; Vuorio ym. 2021, 22.)

Vuorion ym. (2021) tutkimuksessa nostettiin esille, että etäopetus on vaikuttanut opettajien työn suunnitteluun suuresti. Isolle ryhmälle suunnatut opetustuokiot eivät toimineet samalla tavoin internetin kautta välitettynä. Opetus oli suunniteltava siten, että jotkut tunnit voitiin streamata oppilaille opettajan johdolla ja osa tunneista suoritettiin erilaisilla tehtävillä. Kun poikkeusolot määrittiin Suomeen ja lähiopetus vaihtui etäopetukseen, tarjosivat kaupalliset kustantajat tekemiään digitaalisia oppimateriaaleja ilmaiseksi opettajien käyttöön. Näiden oppimateriaalien käyttö lisääntyi jopa kolminkertaiseksi normaalitilanteeseen katsottuna. (Vuorio ym. 2021, 42.) Kattavat sähköiset materiaalit auttoivat opettajia suunnittelemaan opetusta. Ennen etäopetustilanteeseen joutumista, on Suomessa ollut jo valmiiksi hyvät lähtökohdat etäopetuksen järjestämiselle. Tutkimusten pohjalta voidaan todeta, että koulujen laitetilanne sekä verkkoyhteydet ovat pääsääntöisesti Suomessa hyvät. Tästä huolimatta tutkimusten pohjalta on voitu sanoa, etteivät opettajat käytä teknologiaa opetuksessaan tarpeeksi laaja-alaisesti. (Vuorio ym. 2021, 45.) Tähän on voinut vaikuttaa opettajien omien kokemusten vähäisyys tietokoneen avulla opiskeltaessa. Lisäksi usko omiin taitoihin saattaa olla vähäinen.

3 TIETO- JA VIESTINTÄTEKNOLOGIA PERUSOPETUKSESSA

3.1 Tieto- ja viestintäteknologia opetuksessa

Digitaalisuus opetuskäytössä on kehittynyt useiden vuosien aikana ja nyt sitä käytetään lähes jokaisessa luokassa. Digitaalisuus kehittyy jatkuvasti ja erilaiset tieto- ja viestintäteknologiset laitteet sekä sovellukset ovat osa meidän jokapäiväistä elämää niin koulussa kuin vapaa-ajalla. (Ifinedo & Rikala 2019.) Tieto- ja viestintäteknologialla tarkoitetaan eri välineitä, laitteita ja menetelmiä, joilla voidaan hakea, käsitellä ja hallita tietoa. TVT-välineistön avulla voidaan olla myös vuorovaikutuksessa toisten oppilaiden ja opettajien kanssa. Nämä välineistöt ovat yksi opettajan työvälineistä, joita hän pystyy hyödyntämään oppilaiden kanssa oppimisen välineenä ja integroinnissa. Tätä voidaan kuvata myös termillä opetusteknologia. (Mäkinieniemi, Ahola, Syvänen, Heikkilä-Tammi & Viteli 2017, 6.)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) korostetaan tieto- ja viestintäteknologian käyttämistä ja osaamista osana opetusta, eri oppiaineissa ja -kokonaisuuksissa. Oppilaiden tulisi oppia ymmärtämään TVT:n laitteiston toiminta- ja käyttöperiaatteita sekä soveltaa taitojaan niin, että he pystyvät kehittymään laitteiden käytössä. Oppilaiden tulisi myös osata käyttää tiedonhaussa, tutkimisessa ja luovan työskentelyn parissa TVT:a oikein. Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen tulee opastaa oppilaille selkeästi, huolehtien myös vastuullisuudesta, turvallisuudesta sekä ergonomiasta. Oppimistilanteissa oppilaat harjoittelevat vuorovaikutusta ja verkostoitumista tieto- ja viestintäteknologian tavoitteiden mukaisesti. Puhutaan myös, että TVT-taidot ovat osa monilukutaitoa ja myös yksi kansalaistaidoista. (POPS 2014.) Digitaalisen teknologian mukaan ottaminen opetukseen monipuolisesti, luo uusia mahdollisuuksia opiskeluun ja oppimiseen (Tanhua-Piironen, Kaarakainen, Kaarakainen, Viteli, Syvänen & Kivinen 2019, 2).

Koehler ja Mishra (2009) ovat tutkineet tieto- ja teknologian käyttöä opetuksessa. Heidän luomaa TPACK-mallia on käytetty työkaluna silloin, kun on haluttu ymmärtää teknologian osuutta opetuksessa (Ifinedo & Rikala 2019). Tuloksissa on huomattu kolme keskeistä osa-aluetta. Näitä ovat sisältö, pedagogiikka ja teknologia sekä lisäksi näiden kaikkien välinen vuorovaikutus. Kun tarkastellaan edellä mainittuja osa-alueita, voidaan sisältöihin lukea kuuluvaksi opetussuunnitelmassa määrätyt laajemmat asiakokonaisuudet. Näihin asiakokonaisuuksiin puolestaan liittyy iso määrä pienempiä asioita, joista opettajan tulee rakentaa ikätasolle sopivia opetushetkiä. Oppitunteja suunniteltaessa opettaja valitsee aiheisiin liittyen tavan opettaa ja oppimisympäristön, missä asiaa opiskellaan sekä materiaalit ja välineet, joiden avulla tietoa hankitaan ja tuotetaan. Kokonaisuutta suunniteltaessa opettajan tulee miettiä arviointitavat, joilla hän arvioi oppilaiden osallisuutta ja osaamista. (Koehler & Mishra 2009; Ifinedo & Rikala 2019.)

Kun opettaja aloittaa opittavan kokonaisuuden suunnittelun, tulee hänen miettiä paikan, tilan ja laitteet, joiden avulla hän haluaa opettaa asian oppilaille. Mikkosen, Vähähyypän ja Kankaanrannan (2012a) mukaan opettajan suunnitelmassa oppimiskokonaisuuksia, hän pilkkoo osiot pienempiin suunnitelmiin ja järjestää niihin tarvittavat materiaalit ja välineet. Kun opiskelun yhteydessä kuvataan oppimisympäristöä ja sen laajuutta, voidaan puhua myös monimuotoisuudesta. Opettajan tulee valita erilaisia tapoja opettaa asioita, jotta oppilaat saavat erilaisia opetustilanteita, joissa huomioidaan oppijälähtöisyys, tietotekniikka ja opetuksen ja oppimisen siirtyminen pois tutusta omasta luokasta. (Mikkonen ym. 2012a, 5.) Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014) määrittelevät oppimisympäristön tarkoittavan juuri paikkoja ja tiloja sekä toimintakäytäntöjä ja yhteisöä, joissa opetusta tapahtuu. Siihen katsotaan kuuluvan myös opetuksessa käytettävät erilaiset välineet, materiaalit sekä palvelut. Myös teknologian ottaminen osaksi oppitunteja, on yksi oppimisympäristö. Verkossa tai laitteilla olevat sovellukset ovat yhtä lailla yksi oppimisen paikoista, samalla tavalla kuin konkreettinen luokkatilakin. (POPS 2014.)

Kun oppimisympäristö on toimiva, siinä korostetaan oppilaiden osallistumista, vuorovaikutustaitoja sekä koulun yhteisöllisyyttä. Näiden lisäksi opetusta suunniteltaessa tulee ottaa huomioon oppilaiden tasavertaisuus laitteiden käytössä. (POPS 2014, 31.) Oppimisympäristöjen avulla pystytään luomaan joustavia sekä monipuolisia opetustunteja, jotka rikastuttavat oppilaiden oppimista. Näitä taitoja harjoiteltaessa oppilas opettelee itselleen tärkeitä digitaalisia taitoja elämää varten. Suunnitellessa oppimisympäristöjä otetaan huomioon oppilaat ja heidän tarpeensa tuen suhteen. Jokaisen oppilaan tulee koulussa saada kehittyä oman osaamisen puitteissa. (POPS 2014, 32.)

Maailma on teknologisoitunut useiden vuosien aikana ja kehitystä tapahtuu edelleen (Kuusikorpi 2015). Tämän ajan lapset oppivat hyvin pienestä pitäen tieto- ja viestintälaitteiden käyttöä. Lapset ovat yleisesti uteliaita ja uskaltavat aikuisia rohkeammin kokeilla sovellusten erilaisia toimintoja. Kouluissa on hyvä opettaa laitteiden ja sovellusten turvallista käyttöä sekä hyödyntää niitä opiskelun tukena. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) on kirjattu laaja-alaiset osaamistavoitteet, joiden yksi osa-alue on tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen. Tämän tavoitteen sisällöt on luokiteltu oppiaineiden ja vuosiluokkien mukaisesti. Koulut saavat itse vastata siitä, miten toteuttaa tieto- ja viestintäteknologian toteutumista oppitunneilla. (POPS 2014.) Tanhua-Piironen ym. (2020, 38) mukaan koulut toteuttavat laaja-alaisia tavoitteita koulukohtaisesti. Osa kouluista vaatii laaja-alaisen tavoitteiden näkyvän jokaisella oppiaineen kohdalla, kun taas osa kouluista järjestää opintokokonaisuuksia, jossa huomioidaan eri tavoitteet. Joissakin kouluissa laaja-alaisen tavoitteiden toteutuminen oli keskeneräistä eikä vastuuta tästä ottanut oikein kukaan. Tällöin vaarana on juuri tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen tavoitteet, sillä se vaatii taitoja, jotta niitä voidaan syventää ja hyödyntää laajemmin. (Tanhua-Piironen ym. 2020, 38-39.)

Tieto- ja viestintäteknologisten välineiden ja sovellusten lisääntyminen koulussa on Mäkinien ym. (2017, 10) mukaan vaikuttanut opettajien oppituntien suunnitteluun. Tämän myötä oppitunnit ovat monipuolisempia ja opettajat ovat alkaneet pohtimaan tarkemmin, kuinka tieto- ja viestintäteknologia

saadaan mukaan opetukseen. Osalle opettajista tämä digitalisoituminen on voinut tuntua pakkona, varsinkin, jos omat TVT-taidot ovat heikkoja. Tämän seurauksena opettajien kuormitus voi käydä raskaaksi ja näkyä työhyvinvoinnissa työuupumuksena. (Mäkinieniemi ym. 2017, 10.) Toisaalta osa opettajista voi kokea digitalisoitumisen mielekkäänä ja silloin voidaan puhua työn imusta (Lerikkanen, Pakarinen, Messala, Penttinen, Aulén, & Jögi 2020, 8). Työn imusta puhutaan yleensä silloin, kun työ on mielekästä ja työntekijän motivaatio on kohdallaan. Voidaan puhua myös tarmokkuudesta, uppoutumisesta sekä omistautumisesta työlle. Työn haasteena voidaan kokea ajan rajallinen määrä, liian suuri työmäärä ja suuri vastuu. Nämä voidaan nähdä kuitenkin myös positiivisena mahdollistajana työnteolle. (Mäkinieniemi ym. 2017, 10-11.)

Opettajan hallitessa opetusteknologiaa, hän voi hyödyntää sen voimavarana, jolloin se auttaa helpottamaan työntekoa. Opettaja pystyy hoitamaan esimerkiksi arvioinnin tieto- ja viestintäteknologian avulla sekä myös motivoimaan oppilaita oppimaan erilaisten sovellusten avulla. (Mäkinieniemi ym. 2017, 11.) Opettajien hyvinvointi heijastuu suoraan oppilaisiin ja näkyy heidän motivaatiossa, taidoissaan sekä vuorovaikutuksessa. On siis tärkeää, että opettajat huolehtivat omasta hyvinvoinnistaan, jotta myös hänen oma luokkansa voi hyvin. (Lerikkanen ym. 2020, 10.) Usein kuulee sanottavan, kuinka opettajien työ on helppoa lyhyiden työpäivien vuoksi. Opettajan työ ei ole pelkästään oppituntien pitämistä, vaan heidän työpäivä jatkuu kun oppilaat pääsevät kotiin. He esimerkiksi suunnittelevat seuraavien päivien toimintaa, arvioivat oppilaiden töitä ja tekevät yhteistyötä eri ammattilaisten kanssa. Opettajilla on suuri vastuu huolehtia, että oppilaat oppivat ja pääsevät tavoitteissaan eteenpäin.

Mäkinieniemen ym. (2017, 41) tutkimustulosten mukaan opettajien kuormitusta lisäävät laitteiden ja sovellusten käyttöongelmat sekä niiden puuttuminen. Uusien asioiden, kuten tässä tapauksessa tieto- ja viestintäteknologisten laitteiden käyttö, voi aiheuttaa opettajille lisäkuormitusta. Laitteiden toimimattomuus tai huono nettiyhteys tuo luokkaan ylimääräistä ääntä. Oppilaiden käyttäytyminen, levottomuus ja osaamattomuus laitteiden suhteen voi myös lisätä kuormitusta. Tutkimuksessa nostetaan tärkeäksi tukea opettajien työhyvinvointia

erilaisin keinoin. Tähän löytyy esimerkkinä yksi hyvä ja konkreettinen tapa on pitää huolta teknologian toimivuudesta ja niiden saatavuudesta. (Mäkiniemi ym. 2017, 41.) Usein opettajat ovat yksin aikuisena luokassa, jossa oppilaita saattaa olla yli 20. Joillakin tunneilla heillä voi olla apunaan koulunkäynninohjaaja, jolloin he pystyvät yhdessä tukemaan oppilaita TVT:n käytössä. Lerkkanen ym. (2020, 10) korostavat palautumisen merkitystä. Kun opettajalla on tasapainossa työ ja vapaa-aika, pystyy hän palautumaan kuormittavasta työstä hyvin. (Lerkkanen ym. 2020, 10-11.)

Mäkiniemen ym. (2017) mukaan myös, kuinka opettajien tulisi huolehtia itsestään ja heidän olisi hyvä suhtautua avoimin mielin uusiin asioihin. Omaan opetustyyliin sopivat opetusteknologiat helpottavat suunnittelu- ja opetustyötä ja myös avun pyytäminen esimerkiksi kollegoilta ja esimieheltä on hyväksi, koska asioiden kanssa ei kannata jäädä yksin. (Mäkiniemi ym. 2017, 45.) Opetusalalla on tärkeää muistaa myös opettajien kouluttaminen alati muuttuvaan aiheeseen. Opetuksen järjestäjien tulisi panostaa tähän ja löytää aikaa koulutusten pitämiselle. Opettajien TVT-taitojen osaaminen ja heidän itseluottamus omaan tekemiseen auttaa heitä hyödyntämään digitaalisia välineitä opetuksessaan (Siddiq & Scherer 2016; Tanhua-Piiroinen ym. 2019, 13). Kouluissa TVT-taitoja opiskellaan eri oppiaineiden yhteydessä ja luodaan erilaisia oppimiskokonaisuuksia. Opettajat pyrkivät opettamaan turvallista ja vastuullista laitteiden käyttöä. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) mukaan oppilaiden tulee harjoitella aktiivisuutta, yhteistoiminnallisuutta sekä luovuutta, jotka heijastuvat myös heidän opiskelumotivaatioonsa. (Kyllönen 2020, 15.)

3.2 Opettajan digipedagoginen osaaminen

Keväällä 2020 etäopetusjakson aikana luokanopettajat ovat päässeet kehittämään omia taitojaan enemmän opetuksen siirtyessä kokonaan TVT-laitteiston pariin. Pedagoginen ote työhön ei muutu, vaikka oppimisympäristö vaihtuu. Opettajan on opittava hyödyntämään erilaisia sovelluksia ja laitteita, jotta hän pystyy opettamaan oppilaille etäyhteyksien kautta. Kyllönen (2020) on tutkinut

väitöskirjassaan opettajien digipedagogista osaamista. Digipedagogisella osaamisella tarkoitetaan, kuinka opettaja osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia laitteita hyödykseen opetuksen yhteydessä. Kyllösen tutkimuksessa selvitettiin, miten opettajat hyödyntävät käsityön opetuksen yhteydessä digitaalisia välineitä. Käsityöprosessin aikana oppilaat käyttävät suunnittelussa, dokumentoinnissa ja arvioinnissa hyödykseen TVT-välineistöä. Tutkimuksen yhtenä tavoitteena oli kehittää TVT:n pedagogista käyttämistä sekä kehittämistä suhteessa opetussuunnitelman tavoitteisiin. Opettajien opetusteknologian käyttöä tuettiin niin yksilötasolla kuin ryhmissä. Samalla vahvistettiin opettajien asennetta ja uskomuksia sitä kohtaan. (Kyllönen 2020, 15-17.) Opettajien ajatukset omasta osaamisesta tieto- ja viestintäteknologiaa kohtaan vaikuttavat siihen, kuinka innokkaasti hän käyttää sitä hyödykseen opetusta suunniteltaessa (Muhonen, Kaarakainen & Savela 2015, 56).

Luokka, sen ilmapiiri ja toimintakulttuuri sekä opettajan uskomukset, oppimiskäsitys ja opetussuunnitelma vaikuttavat ja ohjaavat opettajan valintoja teknologiseen opetuskäyttöön. Suomessa opettajilla on oikeus valita itse oma pedagoginen tapa opettaa oppilaille, joka on ansaittu laadukkaalla koulutuksella. Opettajan itse valitsema ammatillinen pedagogiikka vaikuttaa myös etäopetuksessa. Opettajalla on oikeus myös päättää, kuinka ja mitä välineitä sekä sovelluksia hyödyntää opetuksessa. (Kyllönen 2020, 26.) Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa oppilaiden laaja-alaisiin tavoitteisiin on kirjattu omana kappaleenaan tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (POPS 2014, 157). Opettajien tulee huomioida nämä opetussuunnitelman tavoitteet ja toimia näiden mukaisesti ja opettaa oppilaille tarvittavat taidot. Mikkosen, Sairasen, Kankaanrannan ja Laattalan (2012b, 10) 2010-luvun alussa tekemän tutkimuksen mukaan reilusti yli puolet kyselyyn vastanneista opettajista ovat kokeneet osaavansa käyttää tietotekniikkaa hyödykseen opetusta järjestäessä. Kuitenkin alle puolet opettajista on halunnut perustaa opetuksensa oppikirjojen varaan. Opettajat kokevat osaavansa itse käyttää tietotekniikan välineitä hyvin, mutta samalla he kokevat epävarmuutta hyödyntää niitä järkevästi pedagogisella tavalla (Mikkonen ym., 2012b, 10, 14). Koulut ja työyhteisöt tekevät isot valinnat yhdessä, jotta luokilla

on yhteiset käytänteet niin lähi- kuin etäopetuksessa. Nämä päätökset helpottavat oppilaiden ja vanhempien työskentelyä etäopetuksen aikana kotona, kun perheiden lapsilla on samat sovellukset käytössä.

Opetusta suunniteltaessa opettajan tulee hallita pedagogisia taitoja, jotta hän osaa opettaa oppilaille tarvittavia tietoja eri metodeja hyödyntäen. Hänen tulee myös ymmärtää koulutuksen arvoja, tarkoitusperiä sekä päämääriä. Usein luokassa on parikymmentä oppilasta, jotka opettajan tulee saada hallintaan, suunnitella ja toteuttaa heille oppitunteja sekä arvioida oppilaiden osaamista. Opettajan tuntiessa oppilaat, on hänen helpompi suunnitella oppimiskokonaisuuksia ja oppitunteja ja samalla ottaa huomioon tuen tarvisijat. Hän pystyy valitsemaan oppilaiden taitoja kehittäviä toimintatapoja. Kun opettaja ottaa huomioon edellä mainittuja asioita, on hänellä hallussaan hyvät pedagogiset taidot. Tämän lisäksi opettajan tarvitsee myös osata oppiaineiden sisällöllistä tietämystä. Opettajan tulee hallita peruskäsitteitä ja faktoja eri oppiaineista sekä hänen tulee tietää eri menetelmiä, joiden avulla opettaa oppilaille oikea ja väärä tieto sekä niiden luotettavuus. (Kyllösen 2020, 33; Ifinedo & Rikala 2019.)

Kyllösen (2020) mukaan, kun opettajalla on hallussaan opetuksen pedagogiikka sekä sisällöllinen osaaminen, hän pystyy valitsemaan tiettyyn aiheeseen sopivat opetusmenotit huomioiden samalla luokan oppilaat ja heidän tarpeensa. Opettaja osaa myös ottaa huomioon oppilaiden tuen tarpeet sekä oppiaineeseen liittyvät asiat ja ennakkokäsitykset. Tätä on kuvattu Kyllösen (2020, 34) väitöskirjassa termillä pedagogisisällöllinen tietämys. Nämä asiat ovat yleensä opettajille itsestään selviä asioita. Opettajan työ on hyvin monipuolista ja se sisältää paljon erilaisia asioita, jotka tulee omata.

Näiden yllä mainittujen lisäksi opettaja tarvitsee teknologista tietämystä, joka liittyy nimensä mukaisesti teknologiaan eli tieto- ja viestintäteknologiaan. Teknologian ottaminen osaksi oppitunteja lisää opettajan monipuolisia taitoja. Näitä taitoja kutsutaan Kyllösen (2020, 34) mukaan teknologiseksi osaamiseksi. Opettajan tulee osata omata tietämystä niin sisällöllisellä kuin pedagogisella puolella. Hallitessaan digitaalista teknologiaa, opettaja osaa suunnitella oppitunneille järkevän kokonaisuuden, jossa hyödynnetään tieto- ja

viestintäteknologisia laitteita ja sovelluksia. Kun nämä kaksi taitoa ovat hallussa, voi opettaja hyödyntää teknologiaa esimerkiksi arvioinnissa. (Kyllönen 2020, 3435.) Kun opetuksessa käytetään tarkoituksenmukaisesti tieto- ja viestintäteknologisia laitteita, voidaan opetuksesta tehdä syvällistä, jossa otetaan huomioon kommunikointi, yhteisöllisyys, itsesäätelytaidot sekä ongelmanratkaisut. Tällöin voidaan nähdä kyseessä olevan oppilaslähtöinen oppimisympäristön mahdollistaja. (Norrena ym. 2011, Kyllönen 2020, 25 mukaan.) Hintikan, Kekkonen & Partasen (2016) tutkimuksen pohjalta opettajat haluaisivat, että digioppimisalustat pysyisivät samana ainakin muutaman vuoden, jotta niitä voitaisiin opetella käyttämään kunnolla. Jos alustat vaihtuvat usein, ei niihin ennätä syventymään tarpeeksi. (Hintikka ym. 2016, 14.)

Mikkosen ym. (2012b, 18) mukaan tietotekniikan hyödyntäminen opetuksessa on usein yhteydessä myös työyhteisöön. Jos työyhteisön jäsenet ovat innokkaita oppimaan, kokeilemaan ja käyttämään erilaisia laitteita ja sovelluksia, voidaan se nähdä positiivisena ilmiönä oppilaiden opetustilanteissa. Mikkosen ym. (2012b, 18) tekemän tutkimuksen mukaan työyhteisöt eivät ole olleet vielä 2010-luvun alussa innostuneita tietotekniikan opetuskäytön kehittämiseen vaan yksittäiset opettajat kehittivät taitojaan ja levittivät sitä muille tietoon. Mäkinien (2017, 45) mukaan olisi tärkeää huomioida myös oppilailta nousevat ideat. Oppilaiden aktiivisuus opeteltavia asioita kohtaan, tehtävien ongelma- ja ilmiölähtöisyys sekä oppimisessa oleva yhteisöllisyys ovat tärkeässä asemassa oppimateriaalien kehittämisessä. Kaarakainen ja Kivinen (2015, 60) kirjoittavat, että monipuoliset materiaalit saavat aikaan erilaisia oppitunteja, joiden avulla oppilaille voidaan opettaa tulevaisuuden taitoja. Kun oppilaat lähtevät työelämään tulevat he tarvitsemaan tieto- ja viestintäteknologista osaamista. (Kaarakainen & Kivinen 2015, 60.) Oppilailta saattaa löytyä jo paljon osaamista, joka olisi hyvä hyödyntää oppituntien aikana. Tällä hetkellä kouluissa ollaan menty iso askel eteenpäin ja opetukseen on yhdistetty monipuolisesti teknologiaa.

3.3 Muutos tieto- ja viestintäteknologian käytössä

Ennen kevään 2020 etäopetuksen alkamista opettajat ovat hyödyntäneet tieto- ja viestintäteknologiaa opetuksessaan vaihtelevalla menestyksellä. Tanhua-Piironen, Vitelin, Syväsen, Vuorion, Hintikan ja Sairasen (2016) tekemän tutkimuksen mukaan näiden laitteiden ja sovellusten käyttäminen on ollut opettajajohtoista. Tämän tutkimuksen pohjalta on todettu olevan tärkeää, että oppilaat saisivat itse harjoitella, luoda ja tuottaa materiaalia eri oppitunneilla. (Tanhua-Piironen ym. 2016, 44.) Opettajat ovat OAJ:n selvityksen perusteella olleet tyytyväisiä heidän omien tieto- ja viestintäteknologisten taitojen kehittymiseen etäopetusjakson aikana. He ovat saaneet uusia ideoita ja mahdollisuuksia hyödyntää digitaalisuutta opetukseen myös jatkossa. (ks. Vuorio ym. 2021, 58.)

OAJ:n tekemän selvityksen pohjalta voidaan sanoa, että kevään 2020 aikana pidetty etäopetusjakso muutti opettajien opetustyyliä huomattavasti (ks. Vuorio 2021, 50). Selvityksen pohjalta voidaan myös sanoa, että opettajat ovat pääsääntöisesti noudattaneet perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteita. Suurin osa opettajista on luovunut ja karsinut opetussuunnitelman asettamia tavoitteita ja oppiaineiden sisältöjä omaan opetukseen sopivaksi. Kyselyjen pohjalta on noussut opettajien mielipide esille, että kauan kestävässä etäopetuksessa on vaarana, ettei opetussuunnitelman tavoitteita pystytä kokonaisuudessaan toteuttamaan. (ks. Vuorio ym. 2021, 50.) Ahtiainen ym. (2020) tekemän tutkimuksen perusteella noin puolet rehtoreista on kertonut, että opettajille on annettu arviointia varten ohjeistukset, joita tulisi noudattaa. Osa rehtoreista vastasi, että opettajat ovat saaneet sopia yhteisesti poikkeusolojen arviointitavoista (ks. Vuorio ym. 2021, 51). Rehtorit ovat luottaneet opettajien ammattitaitoon ja arjen käytäntöihin arvioinnin osalta.

Opettajat ovat kokeneet saaneensa hyvin tukea omaa jaksamistaan ajatellen niin työkavereilta kuin esimieheltä. Lisääntynyt ja kuormittava työ on vaikuttanut opettajien jaksamiseen ja on näin ollen laskenut jonkin verran työhyvinvointia. Opettajat ovat saaneet hyvin apua sitä tarvitessaan ja tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen opetuksen aikana on ollut asia, johon opettajat ovat

kaivanneet eniten opastusta. (Vuorio ym. 2021, 68, 70.) Ennen kevään 2020 poikkeusolojen asettamaa etäopetusjaksoa opettajat ovat kokeneet digitaalisuuden tuovan opetukseen monipuolisuutta ja sitä on ollut motivoivaa järjestää. Opettajat ovat kokeneet hyvänä sen, että hallinnolliset tehtävät ovat siirtyneet verkkoon, jolloin opettajat ovat voineet työskennellä periaatteessa missä vain. (Tanhua-Piiroinen ym. 2020, 54.)

OAJ:n tekemän selvityksen pohjalta on todettu, että etäopetuksen järjestäminen on ollut pitkälti verkossa tapahtuvaa, johon on tarvittu digitaalisia laitteita ja välineitä (ks. Vuorio ym. 2021, 52). Suomessa poikkeusolojen vuoksi koulut määrättiin etäopetukseen ja sen aikana oppilaat ovat voineet käyttää kotalaisesti erilaisia laitteita ollessaan yhteydessä opettajaan tai tehdessään tehtäviä. Niin opettajat kuin oppilaat ovat käyttäneet omia älypuhelimiaan hyödyksi yhteydenpidossa. OAJ:n raportin mukaan erilaisten laitteiden käyttäminen on ollut monipuolista. (Vuorio ym. 2021, 52.) Kotoa opettaessa ja opiskeltaessa on hyödynnetty niitä laitteita, joita kotoa on löytynyt. Osa kouluista on lainannut perheille laitteita, jotta opiskeleminen onnistuu kotoa käsin, jos perheessä on useita lapsia tai laitteita ei ole ollut varaa hankkia. Ahtiainen ym. (2020) ja OAJ:n (ks. Vuorio ym. 2021) tekemässä selvityksessä nousi esille, että vain 44 prosentilla opettajista on käytössään työnantajalta saatu työpuhelin. Tähän on tullut etäopetus ajan jälkeen muutoksia ainakin Oulussa, jossa alettiin hankkimaan puhelimia, kun tarve huomattiin. (Vuorio ym. 2021, 53.)

Aineistoista, jotka on kerätty opetuksen järjestäjiltä, on saatu tietää yleisimmät digitaaliset sovellukset, joita on käytetty yhteydenpitovälineenä opettajan ja oppilaiden välillä. Näitä ovat olleet Googlen ja Microsoftin pilvipalvelut. (ks. Vuorio ym. 2021, 54-55.) Nämä palvelut ovat tarjonneet myös videoyhteyksiä, joiden avulla oppilaat ovat voineet nähdä ja kuulla opettajan opetuksen. Tiedottamisessa ja yhteydenpidossa on hyödynnetty suurelta osin koulujen viestintäkanavaa sekä puhelimien viestisovelluksia niin oppilaiden kuin vanhempien kanssa. Vanhemmat ovat arvostaneet sitä, että opettajat ovat käyttäneet harkitusti eri sovelluksia ja huomioineet oppilaiden ikätason sekä sovellusten helpon

käytettävyyden. (Vuorio ym. 2021, 55.) Sovellusten käyttö opiskelun yhteydessä on antanut valmiuksia myös arjen käyttöä ajatellen.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimuksen tehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkielman tavoitteena on selvittää luokanopettajien käsityksiä heidän kokemuksistaan kevään 2020 poikkeuksellisten opetusjärjestelyiden ajalta. Alakouluissa ei tähän asti ole käytetty opetusmuotona etäopetusta, joten sen vuoksi tähän tutkielmaan valikoituivat luokanopettajat. Luokanopettajat saavat kertoa omia kokemuksiaan ja käsityksiään poikkeuksellisten opetusjärjestelyiden aikaisesta etäopetuksesta. Alakoulun oppilaat opiskelevat vasta etäopetukseen tarvittavia taitoja, joten on mielekästä selvittää, kuinka opettajat kokevat näiden taitojen opettamisen tärkeyden. Aineiston kerään haastattelemalla luokanopettajia, jotka työskentelevät eri puolella Suomea. Tutkielmassani hyödynnän fenomenografiaa, jossa halutaan saada tietää ihmisten erilaisia tapoja kokea sama asia (Niikko 2003, 22). Tarkoitukseni on tarkastella haastateltavien vastauksia ja löytää niistä yleistettävyyksiä ja eroavaisuuksia.

Tutkimuskysymykset ovat:

- Minkälaisia käsityksiä luokanopettajilla on poikkeuksellisten opetusjärjestelyjen aikaisesta etäopetuksesta?
- Millaisia käsityksiä luokanopettajilla on poikkeuksellisten opetusjärjestelyjen aikaisen etäopetuksen merkityksestä omaan työhön?

4.2 Fenomenografia

Fenomenografialla halutaan kuvata ympäröivän maailman rakentumista ja ilmenemistä ihmisten katsomana. Tällaisessa tutkimuksessa halutaan tietää yksittäisten ihmisten tai jonkin tietyn ryhmän kokemukset ja käsitykset asiasta. Jokainen ihminen kokee asiat eri tavoin, vaikka asia on sama. Näihin asioihin vaikuttavat ihmisten kokemukset, jolloin ihmisen iällä ei ole väliä. (Ahonen 1994, 114.)

Fenomenografiassa ihmisten kokemukset ovat yhteydessä siihen, kuinka tutkitavat rakentavat tietoisuuden jostakin ilmiöstä. Tässä tutkimussuuntauksessa intentionaalisuuden katsotaan tarkoittavan sitä, kuinka tietty joukko ihmisiä kokee ja käsittää ilmiöitä. Siihen vaikuttaa tämän tutkimuskohteena olevan ihmisryhmän ajattelun suuntautuminen. (Niikko 2003, 17-18.)

Fenomenografisessa tutkimuksessa käsityksiin ja niiden tarkempiin määritelmiin päästään kokemusten eli prosessien avulla. Ihminen yhdistelee mieleessään asioita ja selittää itselleen erilaisten tapahtumien kulkua, jolloin voidaan sanoa, että kokemus muodostuu käsitysten avulla. Ajatellaan myös, että käsitys jostakin asiasta pohjautuu meidän omista kokemuksistamme. Fenomenografiassa käsitys määritellään siten, että se on perusteltavissa olevaa näkemystä tai ymmärtämistä jostakin asiasta. (Niikko 2003, 25; Ahonen 1994, 116.) Siinä ei tarkastella, miksi ihmiset käsittävät aiheen niin kuin käsittävät eikä haluta tietää syytä, jos mielipide aiheesta vaihtuu. Nämä aiheet ja kysymykset ovat enemmän fenomenologian tutkimuskohteita. (Niikko 2003, 26.) Käsitysten sisältö ja ihmisten erilainen tapa tulkita niitä ovat asioita, joita fenomenografiassa tutkitaan. Käsitysten sisältöä ja ihmisten erilaisia tapoja tulkita niitä voidaan kutsua myös sanalla ilmiö, joka muodostuu ihmisen sisäisestä tai ulkoisesta maailmasta tulleesta kokemuksesta. Ilmiöstä ihminen rakentaa käsityksen. Käsite jostakin ilmiöstä voi muuttua lyhyessäkin ajassa, jos ihminen kokee asian uudestaan ja eri tavoin. (Ahonen 1994, 116, 117.)

Kasvatustieteissä on alettu käyttämään yhä enemmän fenomenografista ja fenomenologista lähtökohtaa tutkimuksille. Näissä metodeissa ollaan kiinnostuttu selvittämään ja ymmärtämään ihmisten kokemuksia (Stolz 2020, 1077) niin kasvatuskentällä työskentelevien yksilöiden kuin yhteisöjen käsitysten avulla. Fenomenografia tarjoaa tähän hyvän mahdollisuuden (Huusko & Palo-niemi 2006, 171). Fenomenografia on syntynyt 1980-luvulla Göteborgin yliopiston professorin Ference Martonin ja hänen kollegojensa erilaisista tutkimuksista ja projekteista. He selvittivät miten ihmiset oppivat maailmasta. Näiden tutkijoiden mielestä täytyy lähteä selvittämään ihmisten tapaa kokea eri tilanteita, ongelmia sekä maailmaa. Ihmisten ymmärtäminen on avainasemassa

fenomenografisessa tutkimussuuntauksessa. (Marton & Booth 1997; Niikko 2003, 10; Åkerlind 2018, 949.)

4.3 Aineiston hankinta

Tutkielmaani osallistui neljä luokanopettajaa, jotka ovat toimineet työssään useamman vuoden ajan. Pisin kokemus opettajan työstä oli lähes kolmekymmentä vuotta ja yksi haastateltavista oli toiminut kolmen vuoden ajan luokanopettajana. Kahdella muulla opettajalla oli kokemusta näiden väliltä. Tutkimukselle olin asettanut rajan, että haastatteluun osallistuvan opettajan tulisi olla toiminut opettajan työssä vähintään kolmen viimeisen vuoden aikana. Näin opettajalla on monipuolista kokemusta arjen työstä ennen etäopetusta, etäopetusjakson aikana sekä sen jälkeen.

Tutkielmaani olen valinnut aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelun. Teemahaastattelussa on tarkoitus keskittyä tutkittavaan aiheeseen sen keskeisten teemojen avulla. Näin tutkittavana oleva henkilö saa äänensä hyvin kuuluviin. Tähän haastattelun muotoon ei aseteta tarkkoja kysymyksiä vaan pelkästään teema-alueet, joista haastattelussa keskustellaan. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 48.) Tämän menetelmän avulla saadaan yleensä kerättyä runsaita aineistoja (Hirsjärvi & Hurme 2008, 135). Fenomenografisessa tutkimuksessa käytetäänkin yleisimmin ja luontevimmin aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelua (Kakkori & Huttunen 2014, 381).

Teemahaastatteluun osallistuneet opettajat olivat kaikki eri puolilta Suomea. Yksi opettajista työskenteli kuudennen ja yksi toisen luokan opettaja sekä kaksi heistä oli kolmos-nelos -yhdysluokan opettajia eri kouluissa. Tutkielmaa tehdessäni kyselin tutuilta opettajilta sekä opiskelukavereiden tutuilta, olisiko innostusta osallistua haastatteluun. Haastateltavat löytyivät helposti. Esitin luokanopettajille yleisiä kysymyksiä, joihin he saivat vastata omien tuntemusten mukaisesti.

Haastattelut toteutettiin touko-kesäkuun vaihteessa vuonna 2021. Etäopetusjaksosta oli kulunut tällöin vuoden verran, mutta se oli edelleen

luokanopettajilla vielä tuoreessa muistissa. Ennen haastattelua kysyin opettajilta, kuinka he haluavat haastattelun tehtävän. Yksi haastatteluista pidettiin etäisyyden vuoksi puhelinhaastatteluna, jolloin puhuimme puhelimesta ja äänitin puhelun iPadilleni. Kolme muuta haastattelua suoritettiin kasvokkain riittävät turvaetäisyydet huomioiden haastateltavien toivomalla paikalla. Yksi haastatteluista pidettiin vastaajan työpaikalla ulkotiloissa ja kaksi muuta toteutettiin haastateltavien kotona.

Haastattelutilanteista pyrin luomaan miellyttävän ja luonnollisen tilaisuuden, jotta haastateltava pystyi rennosti kertomaan omista kokemuksistaan. Haastateltavan tulee olla selkeä ja johdonmukainen ja käyttää tuttuja ja yksinkertaisia termejä, jotta haastateltavalle ei tule vaivaannuttavaa oloa (Eskola, Lähti & Vastamäki 2008, 39). Tutkijana minun tuli huomioida tutkimuksen eettiset periaatteet, jotka koskevat ihmistä tutkittavana kohteena. Tutkijan tulee niiden mukaan kunnioittaa myös tutkittavan itsemääräämisoikeutta sekä ihmisarvoa. (TENK 2019.) Haastattelutilanteissa itselle haastavinta oli pysyä neutraalina ja pyrkiä välttämään tuomasta omia ajatuksia esille aiheesta. Onnistuin tässä mielestäni hyvin. Haastattelut kestivät vastaajien vastauksista riippuen noin 20-30 minuutin ajan ja ne tallennettiin tämän tutkielman tekemistä varten. Haastattelurunko löytyy 1. liitteestä.

Ennen haastattelua olin tutustunut etäopetuskäsitteeseen erilaisia artikkeleita ja tutkimuksia lukien. Etäopetus on ollut viimeisen reilun vuoden ajan usein otsikoissa ja olen seurannut uutisia näiden osalta. Suoritin yhden ennakkohaastattelun, jonka pohjalta sain tietää, toimivatko kysymykset. Ennen haastatteluista kerroin haastateltaville, että keskustelu tullaan äänittämään. Tämän avulla sain aineiston talteen myöhempää analyysia varten. Tutkittavana oleminen ja haastatteluun tuleminen on aina vapaaehtoista sekä haastateltavalla on oikeus kieltäytyä milloin tahansa osallistumasta tutkimukseen ja sen äänittämiseen (TENK 2019).

Ennakkohaastattelurunko oli toimiva ja sain haastateltavalta ehdotuksen lisätä yhdeksi teemaksi arvioinnin. Tämä lisäys toi haastatteluun tärkeän osan alueen ja rikastutti näin ollen aineistoa. Vaikka tässä tuon ilmi, että aihe nousi

ehdotukseksi haastateltavalta, tuli arviointi jo vastauksissa esille aiheena ennen kuin olin edes kysynyt asiaa omana kysymyksenä. Jokainen opettaja kertoi aiempien teemojen kohdalla jo jotakin arvioinnista ja tämän kysymyksen kohdalla he niin sanotusti kokosivat ajatuksensa yhteen. Havahduin tähän arviointiteemaan analyysia tehdessäni ja halusin tuoda sen kriittisyyden esille tutkielman luotettavuuden kannalta. Huolellisesti suunniteltujen kysymysten avulla saatiin haastateltavilta relevantteja vastauksia.

4.4 Aineiston analyysi

Haastattelujen jälkeen litteroin äänitteet luettavaan muotoon ja sain yhteensä 31 sivua haastattelumateriaalia (fontti Arial, fonttikoko 12, riviväli 1,5). Litteroinnin jälkeen luin tekstit useaan kertaan läpi ja niitä läpi käydessä pidin mielessäni tutkimuskysymykset sekä etsin niihin vastauksia alleviivaten. Pohdin samalla vastauksien eroja ja merkityksiä. Kirjasin näitä huomioita itselleni ylös, joka helpotti seuraavaa analysoinnin vaihetta. Laadullista aineistoa analysoitaessa halutaan luoda selkeyttä ja tämän myötä saada aikaiseksi uutta tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Tutkimuksen analyysivaiheessa pyritään saamaan ilmiöstä tiivis katsaus menettämättä sen sisältämää tietoa. (Eskola & Suoranta 1998, 138.)

Fenomenografisessa tutkimuksessa analyysin tekeminen on vaihteista. Samanaikaisesti tutkitaan ilmiön merkityksiä ja tulkintoja. Kaikki vaiheet ovat tärkeitä ja ne pohjaavat seuraavaa tulevaa vaihetta sekä antavat niille merkityksen. Empiirinen tieto tulee käsitellä kokonaisuutena, sillä tutkittavien ilmiöiden osat ovat sidoksissa kokonaisuuteen. (Häkkinen 1996, 39; Huusko & Paloniemi 2006, 166 mukaan.) Analyysia tehdessä etsitään eroavaisuuksia, jotka selittävät käsityksien suhdetta kyseessä olevaan ilmiöön. Näistä eroavaisuuksista pystytään muodostamaan käsitteellisiä kuvauskategorioita. Niiden avulla kuvataan ilmiön erilaiset käsitystavat. (Huusko & Paloniemi 2006, 166.) Fenomenografisen tutkimuksen analyysivaiheessa ensimmäisenä aletaan muodostamaan merkitysyksiköitä ja pohditaan, kuinka laajalle ilmaukset ja käsitykset pohjautuvat (Ahonen 1994, 143; Huusko & Paloniemi 2006, 167 mukaan). Näitä

merkitysyksiköitä etsin heti alussa lukiessani haastatteluita. Kirjasin alleviivatut merkitykset ylös, jotta niitä on helpompi jatkojalostaa.

Toisena fenomenografisessa tutkimuksessa lähdetään ryhmittelemään, lajittelemaan ja etsimään merkitysyksiköitä ja tekemään niistä kategorioita. Tärkeää on keskittyä määrittämään kategorioiden rajat vertailemalla koko aineiston merkitykseen näitä pienempiä merkitysyksikköjä. (Häkkinen 1996, 42; Huusko & Paloniemi 2006, 168 mukaan.) Tässä tutkielmassa käsitysten löydyttyä, aloin ryhmittelemään niitä kategorioihin molempien tutkimuskysymysten alle kuvauskategorioihin. Niiden avulla voidaan nähdä kokemusten ja käsitysten ominaispiirteitä ja kuinka ne ovat yhteydessä aineistoon. Kuvauskategorioilla voidaan osoittaa yhteenvetoja ja päätuloksia (Marton 1988; Niikko 2003, 37 mukaan). Näiden avulla nähdään käsitysten ja kokemusten erilaisuudet sekä samankaltaisuudet ja kuinka ilmiötä voidaan analysoida, kuvata ja ymmärtää. Martonin ja Boothin (1997) mukaan kuvauskategorioiden avulla pystytään kuvaamaan yleisellä tasolla ilmiötä, jolloin saadaan näkymä kulttuurisista ajattelutavoista. Opettajien haastatteluista nousi samankaltaisia merkityskategorioita, jotka yhdistin samaksi ja toin tuloksissa esille, että useampi opettaja on ollut samaa mieltä. Kokosin lopuksi vielä laajemmat kuvauskategoriat, joiden alle nämä tulokset sopivat. Tässä tutkielmassa olen luonut horisontaalisen kuvauskategoriasysteemin, jossa ryhmät ovat joka suhteessa tasavertaisia ja samanarvoisia. Erot näiden luokkien välillä on nähtävissä vain sisältöjen erilaisuudessa.

4.5 Tutkimuksen eettisyyden tarkastelua

Tämän tutkielman tekemisessä on pyritty huolehtimaan hyvän tieteellisen tutkimuksen käytänteistä Tutkimuseettisen neuvottelukunnan antamien ohjeistusten mukaisesti. Koko tutkimusprosessissa ja raportin kirjaamisessa on pyritty huolellisuuteen. (TENK 2012.) Tutkijana olen tiedostanut nämä edellä mainitut käytänteet ja näitä on yritetty noudattaa parhaan mukaan. Tutkielmaa tehtäessä tulee toimia rehellisesti ja huolehtia tutkimuksen yleisestä kulusta. Tulosten tallentaminen, analysoiminen sekä esittäminen tulee tehdä huolella ja avoimesti. Kun

tutkimusta aletaan suunnittelemaan ja toteuttamaan, tulee tutkijan perehtyä aiheen aiempiin tutkimuksiin. Tämä edellyttää sitä, että tutkija ottaa huomioon toisten tutkimukset ja saavutukset asianmukaisesti. Tutkija myös viittaa oikealla tavalla tekstissään aiempiin tutkimuksiin. (TENK 2012.)

Tämän tutkielman haastatteluihin ryhtyessä kerroin jokaiselle haastateltavalle, mistä keskustellaan ja varmistin, sopiko heille, että keskustelu nauhoitetaan. Haastattelun teemat ja kysymykset mietittiin tarkkaan siitä näkökulmasta, että koulu ei ole tunnistettavissa. Litteroiduista teksteistä poistettiin opettajien kertomat paikkakunnat ja nimet tunnistettavuuden vuoksi. Litteroinnit ja haastatteluiden nauhoitukset hävitetään, kun tutkielma on saatu päätökseen.

5 TULOKSET

5.1 Luokanopettajien käsityksiä etäopetuksesta

Tässä kappaleessa esittelen tuottamani horisontaalisen kuvauskategorian, joka esittää opettajien erilaisia käsityksiä poikkeuksellisten opetusjärjestelyiden aikaisesta etäopetuksesta keväältä 2020. Fenomenografisessa tutkimuksessa käsitykset jaotellaan merkitysten mukaan kategorioihin ja näistä muodostetaan vielä laajempia kuvauskategorioita. Luokanopettajien haastatteluista nousi viisi kuvauskategoriaa; tieto- ja viestintäteknologia, oppituntien suunnittelu ja toteutus, arviointi, oppilaat etäopetuksessa sekä yhteistyö.

Taulukko 1. Käsitykset kuvauskategoria taulukossa

KUVAUS-KATEGORIA	TIETO- JA VIESTINTÄTEKNOLOGIAN RESURSSIT	OPETUKSEN SUUNNITTELUN TÄRKEYS	ARVIOINNIN HAASTEET	OPPILAI-DEN HUO-MIOIMINEN ETÄ-OPETUK-SESSA	YHTEIS-TYÖN LAAJA-ALAISSUUS
KÄSITYS-KATEGORIA	Laitteet	Materiaalit	Painotus	Kohtaami-nen	Vanhemmat
	Tuki	Strukturointi	Kokeet	Vastuu	Koulun henkilökunta
	TVT-käytössä	Aikataulu	Tehtävät	Huoli	Työnantaja
				Kehittyminen	
				Ohjaus	

Seuraavissa alaluvuissa tulen esittelemään kuvauskategoriat ja samalla myös käsityskategoriat, joita haastatteluissa tuli esille.

5.1.1 Tieto- ja viestintäteknologian resurssit

Ensimmäisenä tarkastellaan opettajien käsityksiä tieto- ja viestintäteknologiasta ja siitä, kuinka he käsittävät sen koskevan etäopetusta. Taulukkoon 2 on koottu

TVT-taitoja koskevat käsitykset kategorioineen. Haastatteluun osallistuneet luokanopettajat nostivat tärkeäksi asiaksi laitteiden toimivuuden sekä niiden olemassaolon. Opettajilla on ollut töissä omat työtietokoneet, joiden avulla he pystyivät pitämään etäopetusta myös kotoa. Oppilaille tarjottiin koulusta laitteita, jos kotona ei ollut tai niitä ei ollut riittävästi vanhempien ja sisarusten tarvitessa omissa etätöissä tai -opiskelussa. Myös Vuorion ym. (2021) tutkimuksen pohjalta todettiin samoin, että koulut ovat voineet lainata oppilaille koneita, jos perheellä ei ole ollut. Yhteistyö koulun ja kodin välillä on korostunut myös laitteiden osalta.

Taulukko 2. Tieto- ja viestintäteknologia etäopetuksen resurssit etäopetuksessa poikkeuksellisten opetusjärjestelyiden aikana

Kuvauskategoria	Tieto- ja viestintäteknologian resurssit		
	Laitteet	Tuki	TVT-käytössä
Käsityskategoria Merkityskategoria	-Laitteiden saatavuus oppilaille. -Toimivat laitteet. -Opettajien työkooneet. -Oppilaat ovat taitavia tietokoneiden käyttäjiä.	-TVT-vastaavalta saatu tuki tärkeää. -Teknistä ohjausta niin opettajille kuin oppilaille.	-Sovellusten hyödyntäminen arvioinnissa. -Eriyttäminen mahdollista sovellusten käyttämisessä. -Opettajan ja oppilaiden taitojen ylläpitäminen ja hyödyntäminen. -Etäopetuksen hyödyntäminen lähiopetuksessa sairaspoissaolojen yhteydessä. -Digiloikka.

Opettajat kokivat tärkeänä myös eri laitteiden ja sovellusten opettelemiseen saatavan tuen. Useilla kouluilla oli tieto- ja viestintäteknologian vastaavia, jotka opastivat niiden käytössä. Eräällä koululla TVT-vastaava oli tehnyt videoita jaettavaksi koulun opettajille, joissa neuvoi heidän koulullaan käytettävien sovellusten käyttöä. Tästä oli ollut hyötyä myös syksyllä, kun eräs opettaja oli palannut vuorotteluvapaalta takaisin töihin. Näin hän oli saanut samat neuvot kuin kaikki muutkin koulun opettajat.

Yksi opettajista kertoi haastattelussa, että heidän koulullaan ennen etäopetukseen siirtymistä oli kunnan TVT-vastaava tullut opastamaan niin opettajille kuin oppilaille, kuinka heidän valitsema videoyhteys toimii. Opettajan mielestä tämä oli hyvä asia, koska oppilaat oppivat itse ohjatusti jo koululla, kuinka hän saa videon ja äänen kuuluviin.

Meillä kävi tutoropettaja toisesta koulusta opettamassa meille pikkusen sitä Meetin käyttöä ja sitä sitten, miten me jaetaan eri sivuja siellä elikkä. Se oli helpompi varmaan oppia se ihan et saat sen auki ja oppilaat on toisella puolella siellä. Oli tosi hyödyllistä se, että saatiin pikakoulutus siinä semmoinen, et miten niinku sitten jaetaan jotain sivuja oppilaille.

Myös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) mukaan oppilaille tulee opettaa vastuullista ja turvallista laitteiden käyttöä. Haastavaa toki oli se, että kaikilla oppilailla ei kotona ollut kannettavia tietokoneita vaan he opiskelivat myös tableteilla tai puhelimilla, joissa oli erilaiset toiminnot.

Haastatteluista nousi esille useita käsityksiä tieto- ja viestintäteknologiasta, jotka liittyivät etäopetuksen käytännön järjestelyihin. Etäopetuksen aikana opettajat hyödynsivät erilaisia sovelluksia, joiden avulla he pystyivät seuraamaan oppilaiden osaamista ja käyttäjäsiitä hyödyksi arvioinnissa. Hintikan ym. (2016) mukaan opettajat yleisesti haluavat, että käytetään tiettyä oppimisolustaa pidemmän aikaa, jotta sitä opitaan hyödyntämään oikealla tavalla. Etäopetuksen aikana eriyttäminen onnistui hyvin. Osa oppilaista on ollut taitavia tietokoneen käyttäjiä ja he ovat osanneet itsenäisesti selvittää mitä opettaja on antanut ohjeeksi.

Me oltiin käyty kyllä myös sähköpostia jonkun verran ja mä laitoin sitten jossain vaiheessa. Tai mä rupesin heti alusta asti laittamaan sekä sähköpostiin että sitte sinne Wilmaan, koska jotkut lapset oli teknologisesti paljon nohevampia. Ja sit vanhemmat toivokin, että ne voi laittaa sinne suoraan niin lapsi pääsee heti herättyään niin ku itse katsomaan sen sähköpostin ja sitä kautta tehtäviin käsiksi. Elikkä siinä oli vähän semmoinen eriyttäväkin vaihtoehto olemassa.

Tällöin opettaja on voinut laittaa päivän ohjeistukset suoraan oppilaiden omaan sähköpostiin. Opettaja on laittanut tehtävät myös vanhempien Wilmaan, jolloin vanhemmat ovat voineet auttaa pienempiä oppilaita tehtävien ymmärtämisessä ja tekemisessä.

Mä sain vanhemmilta semmosen toivomuksen, että tulee Wilmaan. Että kakkosluokkalaiset on sen verran pieniä vielä, et he eivät jokatapauksessa olisi sinne itse vielä päässeet. Ja sit vanhempien oli helppo avata se Wilma-sivu ja tota mennä sitte sitä kautta.

On tärkeää kehittää oppilaiden omatoimisuutta ja aktiivisuutta eriyttämisen kanssa, sillä vastuun antaminen ja taitojen kehittyminen heijastuu oppilaiden opiskelumotivaatioon (Kyllönen 2020, 15).

Syksyllä aloitettiin uusi lukuvuosi jälleen lähiopetuksessa. Monet opettajat sanoivat hyödyntävänsä joitakin etäopetuksessa hyväksi havaittuja sovelluksia myös lähiopetuksessa. He pitivät tärkeänä harjoitella niiden käyttöä, jos tulevaisuudessa tulisi uusi etäopetusjakso. Myös tulevaisuuden arjen taitojen vuoksi on hyvä harjoitella esimerkiksi sähköpostin käyttöä. Arjen taitojen harjoittelua korostetaan myös perusopetuksen opetussuunnitelmassa (2014), koska tieto- ja viestintäteknologia on tänä päivänä yksi kansalaistaidoista. Opettajat ovat hyödyntäneet myös videoyhteyksiä, jos oppilaat ovat olleet pitkään sairaana tai karanteenissa. Streamaus joiltakin oppitunneilta on vienyt toki hieman ylimääräistä aikaa, mutta oppilaalle se on hyväksi. Oppituntien pitämistä sekä lähiettä etäopetuksena kutsutaan hybridiopetukseksi (Vuorio ym. 2021,15). Eräs opettaja kommentoi, että on hyvä ottaa oppilaaseen yhteys ennen kuin hän saapuu takaisin kouluun ja varmistaa, että hän on ymmärtänyt vaikkapa matematiikassa käydyt asiat. Näin opettaja säästää aikaa koulupäivästä, kun hänen ei tarvitse välitunneilla opastaa oppilasta. Etäyhteys koettiin kaikkien haastateltavien osalta hyvänä juuri näiden poissaolijoiden näkökulmasta.

Eräs haastateltavista nosti esille käsitteen digiloikka. Vuonna 2016 on Suomessa aloitettu digiloikkahanke, jonka tavoitteena on ollut lisätä digitaalisten materiaalien hyödyntämistä ja uusien oppimisympäristöjen lisäämistä kouluihin (Mäkinie mi ym. 2017).

Mää luulen, että aika moni opettaja otti digiloikan. Koska on niin monta tapaa tehdä töitä ja aika paljon hyvin perinteisiä tapoja varmasti vielä tehdä töitä. Vanhemma opettajakunnan keskuudessa erityisesti, että kaikkien oli niinku pakko opetella jotain vähän jotain uutta. Sieltä omasta mukavuusalueelta siirtyä ehkä epämukavuus alueellekin.

Nyt viimeistään etäopetusjakson aikana kaikkien opettajien oli pakko opetella käyttämään tietotekniikkaa opetuksessaan, kun kaikki opetus tapahtui verkon välityksellä eikä kasvokkain voinut opettaa. Osalle opettajista tämä oli suuri muutos omaan työhönsä ja joutui opetella itsekin paljon erilaisten laitteiden ja sovellusten käyttämistä. Suuri määrä uusien taitojen opettelua voi olla raskasta ja vaikuttaa opettajien työhyvinvointiin (Mäkinieniemi ym. 2017, 10). Niille opettajille, joilla oli jo kokemusta sähköisten materiaalien ja TVT-välineistön hyödyntämisestä opetuksessa, tämä etäopetus saattoi olla helpompaa. Innostus uudeltaisesta opetuksesta ja työn suunnittelusta voi joillekin opettajille olla mielekästä, jolloin voidaan puhua työn imusta (Mäkinieniemi ym. 2017, 10). Opettajat ovat päässeet kehittämään omia taitojaan ja hyödyntämään oppimaansa myös jatkossa lähiopetuksessa.

5.1.2 Oppituntien suunnittelu ja toteutus

Toisena käsityksenä luokanopettajien haastatteluista nousi oppituntien suunnittelun ja toteutuksen tärkeys. Luokanopettajat kokivat suunnittelun tärkeänä osana etäopetuksen pitämistä. Taulukosta 3 on nähtävissä kategoriat, jotka liittyvät opetuksen suunnitteluun.

Taulukko 3. Opetuksen suunnittelun tärkeys

Kuvauskategoria	Opetuksen suunnittelun tärkeys		
Käsityskategoria	Materiaalit	Strukturointi	Aikataulu
Merkityskategoria	<ul style="list-style-type: none"> -Oppikirjat. -Materiaalipaketit. -Sähköiset oppimateriaalit ja -videot. -Opetukseen tarvittavat materiaalit. -Materiaalin minimointi. 	<ul style="list-style-type: none"> -Selkeä ohjeistus päivän tehtäviin. -Oppituntien suunnittelu ja toteutus-tapa. -Vaihtoehtoisia työtapoja oppitunteihin. -Pienryhmien ohjaus. -Eriyttäminen. 	<ul style="list-style-type: none"> -Säännönmukainen opetus. -Opetushetkien kontrolloiminen. -Aikataulu tehtävien palautukselle. -Reaaliaikaiset oppitunnit.

Opettajat suunnittelivat oppitunteja siten, että oppilaat saivat tehdä tehtäviä niin oppikirjoista kuin sähköisistä materiaaleista. Osa opettajista valmisti itse opetusvideoita, joita jakoi oppilaille nähtäväksi.

Ja tota sit mä itse innostuin tekemään sellasia opetusvideoita. Ja mä huomasin, et lapset sekä vanhemmat ilmeisesti olivat niistä kauheesti tykänneet, että mä kuvasin aina edellisenä iltana opetusvideon ja tein Seppo-alustalle semmosia niinku kokonaisuuksia ja tota mietin, et jos oli joku suomen kielen tehtävä tai matikan tehtävä tai joku muu niin saatoin tehdä siitä semmosen pienen opetusvideon.

Jokaista aihetta ei opetettu videoyhteyksien avulla, vaan oppilaat saivat katsoa kotonaan oman aikataulun puitteissa opettajan videon. Opettajalla on pedagoginen vastuu suunnitella oppitunnit ja huomioida oppitunti kohtaisesti tarvittavat välineet, materiaalit sekä oppimisympäristön. (Kyllönen 2020, 33; Ifinedo & Rikala 2019.) Yleensä opettaja on suunnitellut isomman kokonaisuuden, josta hän jakaa pienempiä aiheita oppitunneille. Näin ollen, hän on pohtinut valmiiksi tavat arvioida oppilaiden osallisuutta ja osaamista. (Koehler & Mishra 2007.) Eräs haastateltavista opettajista teki oppilaille materiaalipaketteja, jotka sisälsivät erilaisia tehtäviä eri oppiaineisiin liittyen. Heidän koulussaan oli siirrytty

oppikirjattomaan aikaan, jolloin tehtävät tehtiin itse tai sähköisesti. Etäopetus aikana opettajat loivat koteihin omat tehtävät, jotta opiskelu helpottuisi.

Kaikki haastatteleman opettajat pitivät tärkeänä sitä, että oppilaiden käyttämä materiaali kotona opiskeltaessa tulee ottaa huomioon ja minimoida mahdollisuuksien mukaan. Osa opettajista järjesti koululle tavarat oppilaiden pulpeteille, josta vanhemmat pystyivät hakemaan sovitusti. Taito- ja taideaineissa huomioitiin kierrätys ja hyödynnettiin askarteluissa esimerkiksi kodista löytyviä kartonkeja ja vessapaperirullia sekä luonnosta löydettäviä oksia ja lehtiä. Näin oppilaat pystyivät tekemään koulutöitään ilman isompia kustannuksia.

Luokanopettajat halusivat tehdä oppilaille selkeät ohjeistukset, jotta he ymmärtävät kotona tarvittaessa yksin, mitä hänen tulee tehdä päivän aikana. Tehtävien ja päivän strukturointi oli opettajien otettava huomioon koulupäiviä suunniteltaessa. Heidän tuli päättää noudattavatko he lukujärjestystä ja pitävät jokaisen oppitunnin videoyhteyksien avulla vai antavatko he oppilaille ohjeistukset kirjallisena tai videotervehdyksellä. Tällöin voidaan puhua opetuksen olevan joko reaaliaikaista tai ei-reaaliaikaista (Vuorio ym. 2021, 14).

Jokaisella koululla oli päätetty yhteisesti mitä viestintäalustaa he käyttävät. Kahdella koululla oli käytössä Teams, yhdellä Google Classroom ja yhdellä Google Meet. Yksi haastateltavista luokanopettajista oli jakanut oppilaat pienryhmiin ja piti yhdelle ryhmälle kerrallaan opetustuokion videoyhteyksien välillä. Tämä helpotti keskusteluiden yleistä hälinää ja antoi opettajalle mahdollisuuden tukea oppilaita paremmin eri oppiaineissa. Näin opettaja onnistui myös eriyttämään oppilaita paremmin etäopetuksen aikana. Pari opettajaa nosti haastatteluissa esille vaihtoehtojen antamisen tehtävien suorittamiseen. He katsoivat tärkeäksi huomioida oppilaiden kotiolut ja opiskeluiden mahdollisuudet. Esimerkiksi eräs opettajista piti luokalleen kokeita, jotka tehtiin eri tavoilla.

Kyllä mä pidin vähän erilaisiakin kokeita sitten saatoin pitää jotain vähän. Taisin pitää Kahootissa jonkun kokeen, että saavat tehdä etänä. Ja sitten semmosen matikan kokeen mihin ei periaatteessa pystynyt niinku lunttaamaan. Mutta se oli murtolukuihin liittyvä tämmönen että piti piirtää semmosen äänitteen mukaan ja sit lähettää kuva siitä piirustuksesta.

Jotkin kokeet tehtiin paperisena ja osa sähköisesti eri alustoja hyödyntäen. Myös joissakin tehtävissä opettajat antoivat kaksi vaihtoehtoa, joista toinen tuli oppilaiden suorittaa. Näin toimittiin usein esimerkiksi kuvataiteen tai liikunnan tunneilla.

Kolmantena käsityskategoriana on aikataulu. Luokanopettajien haastatteluista nousi esille aikataulun tärkeys. He arvostivat säännönmukaista opetusta, jolloin tiettyyn aikaan tietty ryhmä oli videoyhteyksien päässä ja opettaja sai tällöin opettaa heille sen hetkisen oppiaineen sisältöjä.

Just se, kun pitää ne tunnit säännönmukaisesti ja ne tauotkin säännönmukaisesti niin silloin sulla ei jäis sitä iltahommaa. Elikkä oppilaatki tekis työn siinä päivän aikana sitte ja että ehkä joku läksy, joka tarkistetaan seuraavana päivänä ni ei tartte enää sitte kuuden jälälkeen.

Eräs opettajista olisi kehittänyt omaa etäopetustaan reaaliaikaisiin oppitunteihin, jolloin kaikki oppitunnit olisi pidetty lukujärjestyksen mukaisesti. Oppilaat palauttivat annettuja tehtäviä pitkin päivää ja osa tehtävistä palautui vasta myöhään illalla. Osa opettajista laittaisi jatkossa tiukemman linjan tehtävien palautuksille.

5.1.3 Opetuksen arviointi

Etäopetuksen aikana opettajat kokivat arvioinnin hieman haastavaksi ja tässä aluvussa tulen kertomaan taulukon 4 mukaisesti, miten luokanopettajat ovat käsitäneet arvioinnin etäopetuksen yhteydessä.

Taulukko 4. Arvioinnin haasteita etäopetuksen aikana keväällä 2020

Kuvauskategoria	Arvioinnin haasteet		
Käsityskategoria	Painotus	Kokeet	Tehtävät
Merkityskategoria	-Arvioinnin pääpainon etäopetusjaksoa. -Arviointi haastavampaa. -Palautteen antaminen tehtävien palautuksen ohella.	-Erilaisia kokeita. -Kokeissa eri vaihtoehtoja.	-Tehtävien dokumentointi osana arviointia.

Haastatteluista nousi esille arvioinnin haastavuus, sillä opettajat eivät voineet nähdä suoraan, kuinka oppilaat ymmärsivät ja oppivat opetettavan asian. Arviointi on koettu haastavana etäopetuksessa, kun ei tarkkaan pystytä havainnoimaan oppilaita ruudun toiselta puolelta. Vuorion ym. (2021) selvityksen mukaan koulun johto on antanut ohjeistuksen, kuinka arviointi hoidetaan etäopetuksen aikana. Jokainen tämän tutkielman haastatteluun osallistunut opettaja toi esille, että loppukevään todistusarvioinneissa huomioitiin suurimmaksi osaksi alkutalven osaamisia eli aikaa ennen etäopetukseen siirtymistä.

Kevään arvioinneissakin, kun kyseessä on vielä näin pienet oppilaat niin kyllähän me pääasia, niinku meidän opinnoista oltiin käyty jo ennen etäopetuksen alkamista ja kyllähän se pääpaino sillä arvioinnilla oli siinä ajassa ennen etäopetusta.

Osa opettajista piti oppilaille erilaisia kokeita, joiden avulla pystyi hieman näkemään osviittaa missä mennään. Opettajat olivat antaneet joissakin kokeissa erilaisia vaihtoehtoja toteuttaa koe ja myös sähköiset kokeet olivat käytössä.

Luokanopettajat kiinnittivät huomiota oppilaiden palauttamiin tehtäviin ja antoivat niistä kirjallista tai suullista palautetta. Opettajat laittoivat ylös oppilaiden palauttamat ja tekemät tehtävät, joiden avulla heillä oli pientä dokumenttia tehdyistä töistä. Näitä voitiin huomioida loppukevään arvioinneissa.

Opettajat soittivat välillä oppilaille kahdenkeskisiä puheluita, jonka aikana palautteen antaminen oli helppoa.

5.1.4 Oppilaat etäopetuksessa

Luokanopettajien haastatteluista nousi vahvasti esille oppilaiden osallisuus etäopetuksen aikana ja näistä käsityksistä muodostui oppilaiden huomioiminen etäopetuksessa kuvauskategoria. Olen koonnut taulukkoon 5 käsitykset oppilaista, jotka ovat tärkeitä opettajien ottaa huomioon etäopetusta pidettäessä.

Taulukko 5. Oppilaiden huomaaminen etäopetuksen aikana

Kuvauskategoria	Oppilaiden huomioiminen etäopetuksessa				
Käsityskategoria	Kohtaaminen	Vastuu	Huoli	Kehittyminen	Ohjaus
Merkityskategoria	-Oppilaiden kohtaaminen. -Päivittäinen kontakti oppilaisiin. -Pienet oppilaat tarvitsevat fyysistä tukea.	-Oppilaisiin luottaminen. -Oppilaiden itsenäinen työskentely. -Oppilailla suurempi vastuu omasta oppimisesta.	-Huoli oppilaista, jotka eivät pärjää itsenäisesti opiskeluissa. -Oppivatko oppilaat etäyhteyksien avulla? -Etäopetus ei sovi kaikille.	-Kehityksen huomaaminen oppilaissa. -Itseohjautuvuus. -Luetun ymmärtäminen. -Arvostus koulua kohtaan.	-Ryhmän toiminta tärkeää. -Henkilökohmainen ohjaus.

Ensimmäisenä usean luokanopettajan puheissa kävi ilmi, kuinka tärkeää on kohdata oppilaita päivittäin. Puhelinsoitot, viestit ja videoyhteydet luovat oppilaille turvaa ja he voivat kysyä mieltä askarruttavia kysymyksiä. Opettajan on helppoa auttaa oppilaita, kun hän ottaa heihin yhteyttä. Vuorovaikutus opettajan ja oppilaan välillä on tärkeää, jotta opettaja pystyy tietämään miten oppilaalla opiskelut onnistuvat kotona ilman opettajan fyysistä apua (Nummenmaa 2012, 27). Eräs opettaja mainitsi myös, kuinka pienet alkuopetuksen oppilaat tarvitsevat fyysistä tukea opiskelussaan. Verkon kautta opiskelu ei pysty korvaamaan inhimillistä

kohtaamista (Panda ym. 2020). Etäopetuksen aikana omat vanhemmat olivat ensimmäiset, joilta pyydettiin apua. Jos he eivät ennättäneet omilta etätöiltään, oppilaat olivat usein opettajaan yhteydessä soittamalla tai laittamalla viestiä.

Mut kyl mä tiedän, et siellä ollaan äidin ja isän hihassa oltu ensisijaisesti kiinni, että miten tää tehdään ja muuta, että. Että tottakai kun se apu on siinä lähellä fyysisesti, mikä taas tarkoittaa sitä, että se on tosi kuormittavaa ollu vanhemmille.

Etäopetuksen aikana varsinkin isommat oppilaat oppivat työskentelemään itsenäisesti ja selvittämään itse mitä tehtävissä tulee tehdä. Oppilaiden työskenteleminen ja tehtävien tekemiseen luotettiin niin kodin kuin koulunkin puolesta. Oppilaiden motivaatio vaikutti tehtävien tekoon suuresti. Joillakin oppilailla motivaatiota löytyi helposti, kun taas osalla ei yksin tekeminen onnistunut eikä motivaatiota löytynyt (Kuuskorpi 2016, 106). Etäopetuksen aikana oppilailla oli suurempi vastuu omasta oppimisestaan kuin normaalissa arjessa. Jos oppilas ei tehnyt tehtäviä, sitä ei pystytty kovin tarkasti vahtimaan, mutta koulussa asia olisi huomattu nopeasti.

Aluksi siellä oli yksi, tän erityisen tuen päätöksen vuoksi, mutta sitten rupes, mä rupesin aika nopeesti huomaamaan, että se kotona opiskelu ei vaan suju. Että siellä ei vanhemmat pysty tai osaa ohjata opiskelemaan ja sitten jos aamu alkaa sillä, et mä soitan ja herätän lapsen niin ei se kauheen semmonen niinku varma ole. Että mulla heräsi kova huoli siitä, että nää lapset tippuu kärryiltä. Nappasin heitä sit heti sinne lähiopetukseen sen etäopetusjakson aikana.

Etäopetuksen aikana luokanopettajat ovat huolestuneet joissakin määrin osasta oppilaistaan. Heidän puheissaan nousi esille, kuinka etäopetus ei sovi jokaiselle oppilaalle. Yksin opiskeleminen vaatii oppilailta itseohjautuvuutta ja kuria (Mäkelä ym. 2020, 7). Oppilailla voi olla haasteita työskennellä itsenäisesti, jolloin tehtävissä voidaan jäädä herkästi jälkeen. Myös huoli siitä, oppivatko oppilaat etäyhteyksien avulla oli huolenaiheena.

Oppilaissa oli etäopetuksen aikana ja sen jälkeen havaittavissa kehittymistä. Eräs opettajista nosti esille, kuinka hänen mielestään oppilaiden luetun ymmärtäminen on parantunut kirjallisten tehtävänantojen myötä. Oppilaiden on tullut itsenäisesti tai vanhempien avulla selvittää, mitä päivän aikana tulisi tehdä. Osa oppilaista on ollut päivät yksin kotona, jolloin hänen on ollut selvitävä tehtävistään yksin. Myös itseohjautuvuus on tämän myötä kasvanut oppilailla. Opettajat ovat halunneet huolehtia, että oppilaat saavat opettajalta ja myös tarvittaessa ohjaajalta henkilökohtaista ohjausta. Tämän ohjauksen avulla oppilaan koulunkäyntiä on voitu tarkkailla ja auttaa, jos on ollut tarvetta. Oppilaiden motivaatiota voi myös tukea antamalla eriyttäviä tehtäviä, jotka varmasti soveltuvat oppilaan tasolle (Kuuskorpi ym. 2015, 107). Etäopetuksen aikana oppilaat ovat huomanneet lähiopetuksen tärkeyden ja heidän arvostus koulua kohtaan on kasvanut.

No ainakin siinä lasten asenteessa, että he ei moiti koulunkäyntiä... se just, että arvostus tähän lähiopiskeluun kasvo sen myötä. Että se on ainakin se mikä näkyy.

Tämän etäopetuksen ajanjakson aikana koulun ryhmien tärkeys on korostunut eräällä opettajalla. Vuoden 2020 kevään aikana kaksi viimeistä viikkoa joissakin kouluissa päästiin kahdeksi viikoksi lähiopetukseen, jossa oltiin työskennelty oman luokan kanssa tiiviisti ryhmänä sen hetken rajoitukset huomioiden.

5.1.5 Yhteistyö

Kouluissa yhteistyön tekeminen kaikkien aikuisten kanssa on tärkeää ja se myös nousi haastatteluista esille. Yhtenä kuvauskategoriana on yhteistyö ja tämä muodostui käsityskategorioiden avulla, johon kuuluvat ryhmät: vanhemmat, koulun henkilökunta ja työnantaja. Taulukon 6 alla kerron tarkemmin merkityskategorioidista.

Taulukko 6. Yhteistyön laaja-alaisuus etäopetuksen aikana

Kuvauskategoria		Yhteistyön laaja-alaisuus	
Käsityskategoria	Vanhemmat	Koulun henkilökunta	Työnantaja
Merkityskategoria	-Yhteydenpito kotiin. -Yhteystiedot selvillä. -Vanhempien mukaan ottaminen. -Vanhempien yhteydenotot opettajille muuttuneet.	-Koulunkäynninohjaajan ja erityisopettajan hyödyntäminen etäopetuksessa. -Ohjaajan tuki etäopetuksessa.	-Työnantajalta selkeät ohjeistukset tehtävien jakamiseen. -Korvauksen saaminen. -Rohkeasti yhteysrehtoriin.

Luokanopettajat pitivät tärkeänä, että heillä oli selvillä vanhempien ja oppilaiden yhteystiedot, jotta yhteydenpito kotiin onnistuu hyvin. Etäopetuksen aikana vanhempien merkitys on korostunut ja on tärkeää huomioida myös vanhempien mukana olo. Yksi opettajista sanoi haastattelussa huomanneen, että vanhemmat ottavat nykyään herkemmin yhteyttä kouluun ja käyttävät siinä nopeita sovelluksia hyödykseen.

Etäopetuksen aikana opettajat ovat hyödyntäneet koulunkäynninohjaajan ja erityisopettajan ammattitaitoa, mutta kokevat kuitenkin sen olleen hieman vähäistä.

Niin justiin se, että miten ohjaajaa ja niinku erityisopettajaa, kaikkee tällasta, niinku pystyy hyödyntämään. Että kun tavallaan se, että sais sen tuen niille oppilaille sinne kotiinkin mut sit tavallaan justiin se ohjaajan rooli oli esimerkiksi tosi hankalaa, että ku ei ohjaajillakaan ollut työpuhelimia, eikä ees läppäreitä... Sitten keväällä se muuttoutu enemmän, että just sai ohjaajankin oppilaille hyödyksi sillä lailla mut se oli kyllä vaikee.

Alku oli ollut haastavaa uuden tilanteen vuoksi, mutta kun etäopetus alkoi kunnolla pyörimään, oli ohjaajasta ja erityisopettajasta ollut hyvä hyöty oppilaille. Työnantajalta opettajat olivat saaneet ohjeistuksia, kuinka toimitaan oppilaille annettavien tehtävien suhteen. Tästä yksi opettaja oli ollut hyvillään. Yhteistyön tekeminen vanhempien ja kollegoiden auttaa opettajien työtä ja näin ollen hänen oma jaksaminen työssään helpottuu (Mäkinie mi ym. 2017, 45). Myös

yhteydenpito rehtoriin koettiin tärkeänä. Eräs haastateltavista puhui myös paljon korvauksen saamisesta etäopetusjakson aikana ja myös sen jälkeen. Osa opettajista piti vielä syksyllä etäopetusta samanaikaisesti lähiopetuksen kanssa. Tämä työllisti opettajia suuresti, josta saatiin lopulta ylimääräinen korvaus tukiovetus-tunteina.

5.2 Luokanopettajien käsityksiä etäopetuksen vaikutuksesta omaan työhön

Tässä kappaleessa tulen esittelemään tuottamani horisontaalisen kuvauskategorian, jonka pohjalta nähdään opettajien erilaisia käsityksiä etäopetuksen vaikutuksesta omaan työhön. Nämä käsitykset liittyvät poikkeuksellisten opetusjärjestelyiden aikaiseen etäopetukseen keväällä 2020. Luokanopettajien haastatteluista muodostui neljä kuvauskategoriaa: tieto- ja viestintäteknologia, opettajien tunteet, tuki ja työaika.

Taulukko 7. Luokanopettajien käsityksiä poikkeuksellisten opetusjärjestelyjen aikaisen etäopetuksen vaikutuksesta omaan työhön

KUVAUSKATEGORIA	TIETO- JA VIESTINTÄ-TEKNOLOGIAN RESURSSIT	OPETTAJIEN MINÄPYSTYVYYS	OPETTAJIEN SAAMA TUKI	TYÖAJAN RAJAAJAMISEN MERKITYS
KÄSITYSKATEGORIAT	Laitteet	Onnistuminen		Työajan rajaaminen
	Sovellukset	Itsensä haastaminen		Työn suunnittelu
	Tulevaisuus	Avoimuus		Etäopetuksen etuja

Yllä olevassa taulukossa 7 on kuvattu kuvauskategorioihin liittyvät käsityskategoriat. Seuraavissa alaluvuissa kerrotaan tarkemmin, mistä merkityskategorioista nämä ovat luotu.

5.2.1 Tieto- ja viestintäteknologian resurssit

Yksi käsitys nousi jokaisessa haastattelussa esille. Tieto- ja viestintäteknologian tärkeys etäopetuksen pitämisessä. Laitteiden ja sovellusten harjoittelu ja käyttäminen etäopetuksessa ja myöhemmin myös tulevaisuudessa olivat tärkeitä asioita haastateltaville luokanopettajille. Opettajat halusivat, niin itse kuin myös oppilaiden kanssa, pitää yllä kevään 2020 aikana opittuja taitoja. Alla olevassa taulukossa 8, on kuvattu tieto- ja viestintäteknologian käsityksen alla olevia käsitys- ja merkityskategorioita.

Taulukko 8. Tieto- ja viestintäteknologian vaikutus omaan työhön etäopetuksessa

Kuvauskategoria	Tieto- ja viestintäteknologian resurssit		
Käsityskategoria	Laitteet	Sovellukset	Tulevaisuus
Merkityskategoria	-Työpuhelimet. -Tekniikan hallitseminen. -Tekniset taidot kehittyneet. -Hyvät laitteet työnantajalta.	-Alustojen hyödyntäminen lähiopetuksessa. -Uusien sovellusten käyttäminen. -Sähköisten alustojen harjoittelu ja käyttäminen lähiopetuksessa. -Ohjeet opettajille erilaisten sovellusten ja alustojen käyttöön.	-Sovellusten hyödyntäminen kotitehtävissä. -Mahdollisuus streamata oppitunteja jatkossa.

Luokanopettajat pitivät tärkeänä, että heillä oli työnantajalta saadut toimivat laitteet. Kannettavat tietokoneet oli jokainen opettaja saanut käyttöönsä omasta luokastaan. Työpuhelimien olemassaoloa pidettiin tärkeänä ja yhdellä koululla oli edistytty tässä etäopetusjakson jälkeen. Opettajat olivat saaneet kuluneen lukuvuoden aikana työpuhelimet käyttöön, jonka avulla he pystyvät olla paremmin yhteydessä oppilaiden koteihin. Osa opettajista hieman vierasti oman puhelinnumeronsa antamista. Vuorion ym. (2021) tutkimuksen mukaan erilaisten laitteiden käyttäminen on etäopetuksen aikana ollut monipuolista. Etäopetuksen

aikana opettajien tekniset taidot ovat kehittyneet ja he ovat ottaneet uusia sovelluksia opetuskäyttöön. Näitä uusia sovelluksia varten osa opettajista oli saanut ohjevideoita tieto- ja viestintäteknologian vastuuhajaajalta, joka helpotti etäopetustarkea. Myös vanhemmat ovat olleet kiitollisia siitä, että opettajat ovat harkitusti käyttäneet eri sovelluksia ikätason huomioiden (Vuori ym. 2021, 55). Jokainen opettaja puhui haastattelussa, kuinka he ovat pitäneet yllä etäopetuksen aikana opittuja taitoja. Osa perusteli tätä sillä, että haluavat opettaa oppilaille tulevaisuuden taitoja ja osa opettajista halusi varmistaa, että oppilaat hallitsevat taidot, mikäli uusi etäopetusjakso tulee.

Lähiopetukseen palattaessa opettajat hyödynsivät etäopetuksen aikana käytettyjä videoyhteysalustoja. Jos joku oppilaista oli pitkään sairaana tai karanteenissa, oli hänen mahdollisuus osallistua oppitunneille streamauksen avulla.

Ja sitte nytten tänä vuonna niin syksyllä olisko ollu parin kuukauden pätkä sillä lailla, että osa oppilaista oli etänä meillä. Ja itseasiassa taas tälläkin hetkellä on muutama meidän luokasta jäänyt tän pahentuneen tilanteen vuoksi, sitten etäopiskeluun.

Opettajat käyttivät myös opittuja sovelluksia osana opetustaan ja niiden avulla pystyi antaa myös kotitehtäviä.

5.2.2 Opettajien minäpystyvyys

Luokanopettajat kuvasivat haastatteluissa omia tuntemuksiaan etäopetuksesta. Opettajat kokivat onnistumisia ja avoimuutta sekä itsensä haastamista etäopetuksen aikana. Näistä muodostui isommaksi kuvauskategoriaksi opettajien tunteet, kuten ne ovat havaittavissa alla olevassa taulukossa 9.

Taulukko 9. Luokanopettajien käsityksiä omasta minäpystyvyydestään etäopetuksen aikana

Kuvauskategoria	Opettajien minäpystyvyys		
Käsityskategoria	Onnistuminen	Itsensä haastaminen	Avoimuus
Merkityskategoria	-Herättävä ja ravistava kokemus. -Rohkeus kokeilla. -Soveltaminen kehittyi.	-Alkuinnostus vahvaa. -Kokeilunhalua. -Itsensä haastamista. -Siirtyminen epämu-kavuus alueelle. -Tunne, että itse osaa ja pystyy tekemään erilaista työtä.	-Heittäytyminen työhön. -Avoimuus uutta kohtaan. -Innostus työhön.

Opettajat kokivat etäopetuksen olevan herättävä ja ravistava kokemus omalle työlleen.

Mä sanosin, et se oli yllättävän hyvä kokemus. Ja se oli ehkä semmonen aika herättävää ja ravistava kokemus, just tästä asiasta mitä mä sanoin aikaisemmin, että kun sai tehdä sitä työtä mihin on oikeasti kouluttautunut vähän aikaa.

He saivat rohkeasti kokeilla erilaisia asioita ja he oppivat soveltamaan sekä suunnittelemaan erilaisia oppitunteja, joita oppilaat pystyivät kotoa itsenäisesti suorittamaan. Etäopetuksen alkaessa opettajat olivat innokkaita uudenlaisen opetuksen edessä.

Alussa oli niinku innostavaa. Sehän oli tapa tehdä eri tavalla töitä. Oli tyytyväinen itseensä, että mä kykenen ja pystyn ja osaan vaikka jännitti varmasti alussa paljon, että miten tää tulee menemään.

He halusivat lähteä kokeilemaan ja haastamaan omaa opettajuuttaan ja osaamistaan. Innokkuus omaa työtä kohtaan kertoo työn positiivisesta haastamisesta ja tällöin voidaan käyttää termiä työn imu. Työ vetää puoleensa ja opettajan motivaatio on korkealla. (Mäkinen ym. 2017, 10.) Osa opettajista joutui siirtymään epämuukavuus alueelleen, sillä kaikki opetus tuli suorittaa verkon välityksellä. Eräs opettajista kuvasi, että on hienoa nähdä, että itse osaa ja pystyy tekemään

erilaista työtä kuin mihin on tottunut normaalissa kouluarjessa. Opettajat kokivat olevansa innokkaita ja avoimia uudelle kokemukselle ja heittäytyivät työhön rohkeasti.

5.2.3 Opettajien saama tuki

Yhdeksi käsitykseksi muodostui opettajien saama tuki, joka muodostui suoraan merkityskategorioista. Merkitsin tämän selkeästi taulukkoon 10, josta on nähtävissä merkityskategorioiden selkeä yhteys isompaan kategoriaan.

Taulukko 10. Tuen merkitys etäopetuksen aikana opettajien työhön

Kuvauskategoria	Opettajien saama tuki
Käsityskategoria	
Merkityskategoria	<ul style="list-style-type: none"> -Yhteistyö ja yhteisopettajuus. -Tuki esimieheltä ja kollegoilta. -Vertaistuki sosiaalisessa mediassa.

Osa luokanopettajista teki yhteistyötä oman koulunsa kollegoiden kanssa. Myös yhteisopettajuus oli eräällä opettajalla käytössä etäopetuksen aikana. Opettajat suunnittelivat yhdessä oppitunteja ja tekivät yhteisiä opetusmateriaaleja ja videoita.

No mun ehkä paras tuki oli rinnakkais luokanopettaja, että me toteutettiin aika paljon yhteisopettajuutta tän etäopetuksen aikana, oikeestaan eniten, eniten mitä ikinä. Kun me tehtiin jotain materiaalia ni me tehtiin sit kummallekin.

Kaikki opettajat kokivat saaneensa tukea etäopetuksen pitämiseen niin esimieheltä kuin kollegoiltaan. Samanlainen kokemus on saatu myös Vuorion ym. (2021) tekemän kirjallisuuden pohjalta. Useimmat ongelmat olivat yleensä teknisiä, joissa opettajat tukivat toinen toistaan. Opettajien jakamat ideat ja neuvot auttavat toisia opettajia omassa suunnittelu työssään (Mäkiniemi ym. 2017, 45). Opetukseen liittyviä pohdintoja ja ideoita jaettiin sosiaalisen median ryhmissä, joita osa opettajista hyödynsi.

Että hirveän hyviä oli silloin kaikki Facebook-ryhmät, että sieltä sai sitten niinku vertaistukea vähän ympäri Suomea, että mitkä oli hyöäksi koettuja malleja.

Opettajan saama tuki on tärkeä huomioida etäopetuksen aikana, jotta hän osaa ja jaksaa opettaa oppilaitaan.

5.2.4 Työajan rajaamisen merkitys

Haastatteluiden käsityksistä nousi yhdeksi kuvauskategoriaksi työaika, johon liittyy työn suunnittelemista, rajaamista sekä etäopetuksen tuomia etuja. Luokanopettajien työ on monipuolista ja luokat voivat olla isoja, jotka vievät opettajalta aikaa. Alla olevaan taulukkoon 11 olen koonnut työaikaan liittyviä kategorioita ja käsityksiä.

Taulukko 11. Työajan käsitys opettajien omaan työhön etäopetuksen aikana

Kuvauskategoria	Työajan rajaamisen merkitys		
Käsityskategoria	Työajan rajaaminen	Työn suunnitteleminen	Etäopetuksen etuja
Merkityskategoria	-Työajan rajaamisen tärkeys. -Suuri työmäärä ja työn rajaaminen.	-Keskittyminen opetukseen ja sen suunnitteluun. -Omaan työhön keskittyminen täysillä. -Innovatiivista suunnittelua oppitunteja varten.	-Aistiärsykkeiden häviäminen. -Etäyhteyden hyödyntäminen jatkossa palavereihin ja moniammatillisiin yhteistyö keskusteluihin.

Yksi käsityksistä nousi haastatteluissa vahvimmin esille ja se oli työajan rajaaminen. Jatkossa jokainen opettaja rajaisi selkeästi oman työnsä ja ilmoittaisi tämän myös oppilaiden koteihin. Opettajien työmäärä on yleisesti hyvin suuri ja nyt etäopetuksen aikana heidän työnsä on lisääntynyt sillä heidän tuli opetella uusia tapoja opettaa eri oppiaineita. Tieto- ja viestintäteknologian mukaan ottaminen opetukseen on raskasta varsinkin silloin, jos opettaja ei sitä ole paljon käyttänyt.

Tämä voi tuntua opettajista raskaalta ja työllistää liikaa. (Mäkinieniemi ym. 2017, 10.) Tuntien suunnitteleminen toi osalle uudenlaista intoa ja siinä sai myös tehdä innovatiivista suunnittelua. Eräs opettajista kuvasi nauttineen siitä, että hän sai keskittyä pelkästään opetukseen ja sen suunnitteluun eikä tarvinnut samalla etsiä esimerkiksi kadonneita ulkovaatteita tai selvittää välitunneilla aiheutuvia riitoja.

Mistä mä pidin eniten etäopetuksessa oli että mä saatoin aika pitkältä aikaa keskittyä pelkästään opettamiseen ja opetusmateriaalin tuottamiseen ja loppu kaikki riitojen selvittely ja huoli ja kasvatus ja se, että aika paljon siitä koulun arjesta menee semmoseen oikeen epäolennaiseen asiaan.

Myös aistiärsykkeet hävisivät ja opettajat kokivat olevansa huomattavasti virkeämpiä. Opettajat saivat etäopetuksen aikana keskittyä suunnittelemaan ja kehittämään omia pedagogisia taitojaan. Pedagoginen osaaminen on tärkeää laadukkaaseen opetuksen takaamiseksi. (Kyllönen 2020.) Osa opettajista koki, että etäopetuksen myötä erilaisia tapaamisia ja palavereita voitaisiin hoitaa verkkoyhteyksien avulla.

Koulua ajatellen toi niinku tietotekniikan niinku mahdollisuudet, että huomasi, että kyllä paljon pystyy tekemään. Ja sitten niinku jos aattelee tällaisia jotain palavereita tai moniammatillisia juttuja, että mihin saattaa tulla täällä maaseudulla niin kaukaakin... Että onko aina pakko niinku vaikka ei oiskaa mikään pandemia aika niinni kokoontua sinne samaan paikkaan vai voiko etäyhteyttä sitten tää niinku hyödyntää näihin.

Etäyhteyksien avulla pystytään ottamaan yhteyttä kasvatusalan ammattilaisiin tai vaikkapa toiseen kouluun (POPS 2014). Ylimääräiset kilometrit ja poissaolot palaverien ja myös koulutusten vuoksi voitaisiin saada pienemmäksi, jos hyödynnettäisiin tutuksi tulleita sovelluksia.

6 POHDINTA

6.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Kevään 2020 koronapandemia toi eteen hyvin uudenlaisen tilanteen kaikkialla maailmassa. Kouluissa jouduttiin siirtyä etäopetukseen hyvin nopealla aikataululla. Tämän muutoksen aikana oli ratkaistava paljon ongelmia ja opetuksen suunnitelmat jouduttiin tehdä lähes kokonaan uusiksi. Tietokoneet ja teknologia nousivat keskiöön opettamisessa ja oppimisessa. Tilanne oli uusi sekä oppilaille että opettajille ja ilman kaikkien joustavuutta tämä ei olisi onnistunut (Mäkelä ym. 2020). Tässä tutkielmassa tarkastellaan poikkeuksellisten opetusjärjestelyiden aikaista etäopetusta luokanopettajien näkökulmasta. Haastattelin luokanopettajia ja etsin vastauksista käsityksiä etäopetuksesta sekä siitä, kuinka se vaikutti opettajien työhön. Yhtenä isoimpana teemana nousi tieto- ja viestintäteknologisten laitteiden ja sovellusten käyttäminen niin opettajien kuin oppilaiden näkökulmasta.

Opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa opettajien tulee hyödyntää eri sovelluksia ja laitteita. Yhdistämällä teknologian tarjoamat mahdollisuudet osaksi opetusta, voidaan sitä kutsua Kyllösen (2020, 34) mukaan käsitteellä teknologinen osaaminen. Etäopetuksen aikana opettajat pystyivät suunnittelemaan oppitunteja ja tehtäviä huomioiden oppilaiden taidot käyttää laitteita ja sovelluksia. Suunnittelussa he huomioivat myös materiaalien ja uudenlaisen oppimisympäristön hyödyntämistä. Kaikki haastatteleman opettajat olivat suunnitelleet opetuksensa niin, ettei perheiden tarvitsisi hankkia mitään erityistä materiaalia. Kierrätys ja kestävä kehitys oli otettu hyvin huomioon etäopetuksen aikana ja materiaalit löytyivät kotien arjesta. Luokanopettajat suunnittelivat monipuolista tekemistä, joihin he antoivat vaihtoehtoja varmistaakseen, että jokainen oppilas pystyisi tehtävät suorittamaan kotonaan. Eriyttämisen mahdollisuus tehtävien annossa ja tekemisessä antoivat oppilaille luultavasti enemmän intoa suorittaa niitä.

Opettajat kokivat oppituntien pitämisen verkon välityksellä ajoittain hie-
man sekavaksi, kun moni oppilaista yritti puhua päällekkäin. Kuitenkin opettajat
pitivät tärkeänä oppituntien säännönmukaisuutta, jolloin he pystyivät opettaa
uusia asioita oppilaille. Pienryhmiin jakaminen toimi eräällä opettajalla hyvin.
Silloin hän pystyi eriyttämään oppilaiden tehtäviä ja keskusteleminen onnistui
paremmin muutaman oppilaan kanssa kuin koko luokan kanssa. Opettajat piti-
vät tärkeänä oppilaiden kohtaamista ja monet heistä yrittivät päivittäin olla yh-
teyksissä jokaisen oppilaan kanssa. Nummenmaan (2012, 27) tutkimuksessa on
korostettu vuorovaikutuksen merkitystä. Haastatteluiden aikana pohdittiin,
kuinka se toteutuu etäopetuksessa. Haastattelemani opettajat ovat soittelleet nor-
maali puheluita sekä videopuheluita oppilaiden kanssa ja kyselleet kuinka teh-
tävät onnistuvat. Tarvittaessa he auttavat ja neuvovat vaikeissa asioissa. Myös
koulunkäynninohjaajat ovat olleet oppilaisiin yhteyksissä, joka osittain helpotti
luokanopettajan työtä.

Etäopetuksen aikana oppilaat oppivat ottamaan vastuuta omasta opiske-
lustaan sekä tekemisistään. Myös heidän luetunymmärtäminen parantui kirjal-
listen ohjeiden myötä. Opettajat olivat hyvillään siitä, että oppilaat ovat alkaneet
arvostamaan koulua ja koulussa olemista aivan eri tavalla kuin aiemmin. Pää-
sääntöisesti oppilaat nauttivat tulla kouluun ja tehdä asioita yhdessä luokkaka-
vereiden kanssa. Osalle oppilaista sopi etäopetus hyvin rauhallisen ympäristön
vuoksi, mutta toisille se taas ei sopinut. Oppilaita on erilaisia ja erilaisuus tulee
huomioida mahdollisimman hyvin koulun arjessa.

Hurme ja Laamanen (2014) ovat tehneet tutkimuksen, jossa tutkittiin etä-
opetusta Suomessa. Siinä nostettiin esille, kuinka tärkeää on, että lapset saavat
tuntea kuuluvansa osaksi ryhmää, vaikkei sillä hetkellä olisikaan fyysisesti luo-
kassa. Etäopetuksen ansiosta oppilaat pystyvät opiskelemaan esimerkiksi sairaal-
lasta omaan luokkaan ja näkemään koulukavereita. Uskon, että edellisen kevään
jälkeen etäopetukseen suhtaudutaan paljon helpommin ja sitä käytetään useam-
min esimerkiksi, jos lapsi joutuu olemaan pitkään pois koulusta loukkaantumi-
sen tai vaikkapa lomamatkan vuoksi. Myös eri alojen ammattilaisia tai yhdistyk-
siä voi hyödyntää opetuksessa ja pyytää heitä mukaan etäyhteyksien avulla

kertomaan oppilaille osaamastaan alasta. Tämän avulla saadaan rikastettua opetusta ja laajennettua oppimisympäristöjä. Opettajan tulee muistaa huolehtia teki-
jänoikeuksista suunnitellessaan etänä tapahtuvaa opetusta. (OPS 2014.)

Etäopetuksen aikana arviointi koettiin hieman haastavaksi, jonka vuoksi lukuvuoden arvioinnin pääpaino oli ajassa ennen etäopetusta. Osa opettajista piti muutaman kokeen, jotka järjestivät antaen erilaisia vaihtoehtoja toteuttaa. Koehler ja Mishra (2007) kirjoittavat arvioinnin tärkeydestä oppimiskokonaisuutta suunniteltaessa. Opettajien tulee myös havainnoida oppilaiden aktiivisuutta tehtävien palautuksessa sekä niiden laadussa. Palautetta opettajat pyrkivät antamaan oppilaille viesteillä tai kahdenkeskisissä puheluissa. Vuorion ym. (2020) tekemän tutkimuksen perusteella oltiin samaa mieltä arvioinnin haastavuudesta. Palautteen antaminen on tärkeää, jotta oppilas tietää, missä hän on onnistunut ja missä tarvitsisi vielä harjoitusta. Nummenmaan (2012, 11-12) tutkimuksessa oli pohdittu palautteen merkitystä ja sitä pidettiin tärkeänä, niin kuin myös oppilaiden motivoimista. Motivoinnin avulla oppilaat jaksavat paremmin innostua ja keskittyä opiskeltavaan aiheeseen. Opettajat ovat pyrkineet noudattamaan opetussuunnitelman antamia tavoitteita, mutta niitä on myös muokattu etäopetukseen sopiviksi. Joillakin kouluilla rehtorit ovat antaneet opettajille ohjeistuksen, kuinka arviointia tulee noudattaa ja joillakin kouluilla opettajat ovat saaneet tehdä yhteiset linjaukset arvioinnin suhteen. (Vuorio ym. 2020, 51.)

Etäopetuksen suhteen luokanopettajat pitivät tärkeänä laitteiden olemassaoloa sekä niiden toimivuutta. Luokanopettajien omat laitteiden ja sovellusten käyttämisen taidot kehittyivät etäopetuksen aikana ja heistä tuli varmempia käyttäjiä. He saivat tukea laitteiden käyttämiseen työkavereiltaan sekä koulun TVT-vastaavalta. Kouluilla tehdyt opetusvideot tukivat etäopetusta niin sen aikana kuin myös lähiopetukseen palattaessa. Opettajat ovat tehneet oppilaista samanlaisen huomion taitojen kehittymisen suhteen ja lähiopetuksessa esimerkiksi sähköpostiin tai kirjoitusohjelmaan siirtyminen on helpompaa. Opettajat haluavat lähiopetuksessa ylläpitää omia ja oppilaiden taitoja eri sovellusten parissa. Tällä he saavat hyvät lähtökohdat, jos etäopetustilanne joskus uusiutuu. Opetussuunnitelmassa (OPS 2014) mainitaan tieto- ja viestintäteknologiset taidot yhtenä

tulevaisuuden taitona. Digitalisoituva maailma vaatii TVT-taitojen osaamista ja koulusta saadaan siihen hyvät lähtökohdat.

Luokanopettajat ovat omien käsitysten mukaan muuttaneet heidän opetustapaansa positiivisella tavalla. He ovat kehittäneet omia tieto- ja viestintätekniikan taitojaan ja uskaltavat rohkeammin hyödyntää niitä opetuksessa. Moni opettajista kaipasi etäopetuksen aikana työpuhelinta, jonka avulla olisi ollut helppoa olla yhteyksissä oppilaisiin ja heidän huoltajiin. Kaksi opettajista kertoi, että heidän koululleen hankittiin työpuhelimet etäopetusjakson jälkeen. Myös Vuorion ym. (2020) tekemän raportin mukaan Oulussa oli hankittu työpuhelimet, kun niiden tarpeellisuus huomattiin. Työpuhelimien olemassaolon vuoksi opettajat pystyvät jatkossa paremmin rajaamaan omaa työtään, koska he voivat laittaa puhelimen äänettömälle työpäivän jälkeen, jolloin yhteydenotot eivät häiritse vapaa-aikaa.

Työajan rajaaminen nousi yhdeksi puhututtavimmaksi aiheeksi haastatteluista. Opettajien työpäivistä muodostui pitkiä, kun oppilaat palauttivat tehtäviä myöhään iltaan saakka. Päivien aikana opettajat olivat videoyhteyksien välityksellä yhteyksissä oppilaisiin ja suunnittelivat seuraavien päivien ohjelmaa. Haastatteluissa nousi esille, kuinka opettajat saivat pitkästä ajasta tehdä sitä työtä, johon hän on kouluttautunut. Pedagoginen suunnittelu ja toteutus onnistuivat etäopetuksen aikana hyvin, kun erilaisiin tilanteisiin ei tarvinnut ryhtyä. Myös aistiärsykkeet vähenivät opetuksen siirtyessä verkkoon. Toki ne opettajat, joilla kotona oli omat lapset, joutuivat tekemään kahta asiaa yhtä aikaa ja uskoi sin sen olleen hyvin kuormittavaa. Haastatteluiden aikana opettajat kertoivat saaneensa hyvin tukea kollegoiltaan sekä esimieheltään niin laitteiden käyttöön kuin oppituntien suunnitteluun ja muihin huolenaiheisiin. Samankaltaisia tuloksia oli saatu myös Vuorion ym. (2021) tutkimuksen tuloksissa opettajien tuen saannista sekä heidän jaksamisestaan uudenaikaisessa työssä. Opettajat hyödynsivät myös sosiaalisen median ryhmiä, joissa jaettiin ideoita erilaisiin tuntisuunnitelmiin.

Opettajat lähtivät etäopetukseen kaiken kaikkiaan innokkaalla ja avoimella mielellä. He halusivat haastaa itseään ja poistua mukavuusalueelta

kokeilemaan uusia ideoita. Kokemuksena etäopetus on ollut herättävä ja ravis-tava. Opettajat ovat kehittyneet soveltamaan useissa eri asioissa sekä heittäyty-mään työhön ja opetukseen uudella tavalla. Erilaiset opetusvideot ovat vaatineet rohkeutta puhua videolle ja välittää se oppilaille. Eräs opettajista mainitsi haas-tattelun lopussa, kuinka hienoa oli huomata, että itse osaa ja pystyy tekemään erilaista työtä.

Tämän tutkielman tuloksista voidaan nähdä samankaltaisuuksia, jotka tu-kevat toisiaan. Ymmärrys etäopetusta kohtaan vahvistui luokanopettajien anta-mien kommenttien perusteella. Luokanopettajien käsitykset ja kokemukset ovat tärkeitä, sillä tämä oli ensimmäinen isojen ryhmien kanssa toteutettu etäopetus-jakso. Tämä jakso keväällä 2020 opetti meille etäopetuksen haasteista ja positiivi-sista kokemuksista. Etäopetus on yksi opetuksen muodoista, jonka uskoisin jää-vän jollakin tapaa osaksi tulevia koulupäiviä. Esimerkiksi tukiopeutus ja moniam-matilliset yhteistyöpalaverit voitaisiin tarvittaessa hoitaa etäyhteyksien avulla, jolloin liikkuminen vähenisi. Näin ollen etäopetus tehostaisi opettajien ja muiden ammattilaisten ajankäyttöä.

6.2 Luotettavuus

Laadullisessa ja fenomenografisessa tutkimuksessa, kun puhutaan luotettavuus-ta merkityskategorioiden ja merkitysten kohdalla tulee ottaa kaksi asiaa huo-mioon. On tarkasteltava, että tutkittavien henkilöiden tarkoittamat merkitykset osuvat näihin kategorioihin ja miten ne vastaavat teoreettisia lähtökohtia. Aineis-toa tarkastellessa luotettavuuden kannalta, on sen oltava aitoa ja relevanttia teo-rian suhteen. Johtopäätöksissä on otettu huomioon, että saadut vastaukset ovat vastanneet tutkijan tarkoittamaa asiaa. (Ahonen 1994, 129.) Luotettavuudessa tarkastellaan siis aineiston ja kategorioiden luotettavuutta niin tutkijan tarkoi-tukseen kuin teorian lähtökohtiin (Ahonen 1994, 130). Tässä tutkielmassa teori-assa olevat asiat ovat vastanneet haastatteluista saatuja tuloksia. Merkityskate-gorioiden luominen oli mielekästä teorian ja aiempien tutkimusten tukemana.

Sanotaan, että laadullista tutkimusta on vaikea lähteä toistamaan, sillä tutkija on perehtynyt teoriaan omalla tavallaan eikä toinen tutkija pysty tulkitsemaan teoriaa samoin kuin alkuperäinen. Myöskään aineiston keruussa tutkijat eivät käyttäydy samalla tavoin, jolloin vuorovaikutus on erilaista. (Ahonen 1994, 130.) Tässä tapauksessa kuitenkin tutkielma olisi mahdollista toistaa aiheen mukaan. Tutkimuskysymykset ovat yleisiä, joihin opettajat pystyisivät vastaamaan. Tämänkaltaisessa tutkielmassa tutkija on hyvin tiiviisti kiinni työssään. Tutkijan tulee käydä tulosten ja teorian välillä aktiivista vuorovaikutusta ja tämän myötä hän on hyvin kiinni koko prosessissa. Fenomenografista tutkimusta voidaankin kutsua oppimisprosessiksi (Marton ja Booth 1997, Niikko 2003, 40 mukaan). Voitaisiin myös ehkä sanoa, että fenomenografinen tutkimus on tutkijansa näköinen. Tutkijana olen itse perehtynyt aiheeseen paljon lukemalla artikkeleita ja tutkimuksia, jolloin olen päässyt syventymään aiheeseen kunnolla ja kirjaamaan sen tähän pro graduun lukijoita varten.

Tutkielmaa pystyisi tällaisenaan siirtämään, sillä luokanopettajien vastaukset olivat hyvin samankaltaisia kuin aiemmissa tutkimuksissa on saatu tietää. Puusan ja Juutin (2020, 181) mukaan tutkielman siirrettävyys on mahdollista, jos se onnistuu toteuttaa jossakin toisessa ympäristössä. Tätä aihetta voitaisiin tutkia esimerkiksi yläkoulun tai lukion ympäristöissä tai toisessa maassa. Kun lähdin työstämään etäopetuksen aihetta, olin valmistautunut siihen, että opettajat ovat vielä hyvin tunnekuohuissa raskaan kevään jälkeen. Koin kuitenkin hyväksi sen, että tein haastattelut vuoden päästä tapahtuneesta. Tällöin opettajat muistivat tilanteet hyvin, mutta voimakkaimmat tunteet olivat kerenneet jo väistyä tieltä, jolloin keskustelu oli oikein antoisaa ja opettajat huomasivat haastattelun aikana oivaltavan etäopetuksen hyötyjä. Haastattelujen aikana pyrin tutkijana olemaan aihetta kohtaan neutraali, joka oli ajoittain hieman vaikeaa haastateltavien puhuessaan omista tunteistaan. Tilanteissa toimin kuitenkin tutkimukselle vaadittavalla tavalla ja onnistuin pitämään omat ennako-oletukseni ja asenteeni itselläni enkä tuonut näitä mukaan haastattelutilanteisiin. Näissä tilanteissa annoin haastateltavalle mahdollisuuden puhua avoimesti ja rehellisesti omista ajatuksistaan ja käsityksistään etäopetusta kohtaan. Oma

esiymmärrykseni ei ole vaikuttanut tämän tutkielman tekemiseen missään vaiheessa. Tätä korostetaan myös Puusan ja Juutin (2020, 182) teoksessa.

Tutkielmaa voisi kehittää siten, että haastattelisin useamman opettajan. Tämän tutkielman aineiston määrä on hieman suppea, vain 31 sivua. Laajempi aineisto olisi voinut antaa enemmän erilaisia näkökulmia etäopetukseen ja sen vaikutuksesta opetuksen muuttumiseen. Uskon silti, että tulokset olisivat jollain tapaa samankaltaisia. Nämä neljä opettajaa antoivat minulle kattavia vastauksia kysymyksiini. Eroavaisuuksia löytyi jokaiselta opettajalta, mutta myös yhtäläisyyksiä oli havaittavissa. Tutkielman vahvuutena koen olleen sen, että itse tutkijana olen opiskellut reilun vuoden ajan etäopetuksessa yliopiston puolella. Tämän vuoksi aihe on koskettanut minua paljon ja olen päässyt kuuntelemaan mitä arki on ollut perusopetuksen parissa. Tutkijana olen halunnut tietää mitä arki tulee mahdollisesti olemaan, kun pääsen takaisin työn pariin. Etäopetusta on ollut jo vuosikymmenien ajan ja tämän poikkeusolojen aiheuttaman etäopetuksen vuoksi voitaisiin katsoa sen olevan yleistymässä. Yhteiskunnan digitalisoituminen luo uusia laitteita ja sovelluksia, joiden avulla etäopetusta on mielekkäämpi järjestää.

LÄHTEET

- Ahonen, S. 1994. Fenomenografinen tutkimus. Teoksessa L. Syrjälä, S. Ahonen, E. Syrjäläinen & S. Saari (toim.) Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä, 113–160.
- Ahtiainen, R., Asikainen, M., Heikonen, L., Hienonen, N., Hotulainen, R., Lindfors, P., Vainikainen, M.-P. 2020. Koulunkäynti, opetus ja hyvinvointi kouluyhteisössä koronaepidemian aikana: Ensitulokset. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Eskola, J., Lätti, J. & Vastamäki, J. 2018. Teemahaastattelu: Lyhyt selviytymisopas. Teoksessa R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1: Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 27-51.
- Eskola & Suoranta. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Hintikka, K., Kekkonen, T. & Partanen, V. 2016. Oppimisympäristöjen digitalisaation nykytilanne ja opettajien valmiudet hyödyntää digitaalisia oppimisympäristöjä - haastatteluraportti. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja, 2016:18.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistokustannus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

- Hurme, T-R., Laamanen, R. 2014. Kouluun läheltä ja kaukaa. Etäopetus erityistilanteissa. Helsinki: Opetushallitus.
- Huusko, M. & Paloniemi, S. 2006. Fenomenografia laadullisena tutkimus suuntauksena kasvatustieteissä. *Kasvatus* 37(2), 162-173.
- Ifinedo, E., & Rikala, J. 2019. TPACK and Educational Interactions: Pillars of Successful Technology Integration. Teoksessa S. Carliner (toim.), *E-Learn 2019: World Conference on E-Learning*. Association for the Advancement of Computing in Education (AACE), 295-305. Saatavilla <https://www.learntechlib.org/primary/p/211094/> Luettu 7.9.2021.
- Kaarakainen, M. & Kivinen, O. 2015. Teknologia tulevaisuudessa tarvittavien ICT-taitojen ja muun osaamisen edistäjänä. Teoksessa Kuusikorpi, M. (toim.) 2015. *Digitaalinen oppiminen ja oppimisympäristöt*. Tampere: Suomen Yliopistopaino, 46-64.
- Kakkori, L. & Huttunen, R. Fenomenologia, hermeneutiikka ja fenomenografia. 2014. Teoksessa A. Saari, O-J. Jokisaari & V-M, Värri (toim.) *Ajan kasvatustieteiden filosofia aikalaismetodologianäkökulmasta*. Tampere: Tampereen yliopistopaino, 367-400. Saatavilla <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/103678> Luettu 18.4.2021
- Kankaanranta, M., Mikkonen, I. & Vähähyöppä, K. (toim.) 2012. Tutkittua tietoa oppimisympäristöistä. Tieto- ja viestintäteknologian käyttö opetuksessa. Opetushallitus. *Oppaat ja käsikirjat*, 2012:13.
- Kansanvalistusseura. Kansanvalistusseuran historia. Saatavilla <https://kansanvalistusseura.fi/historia/> Luettu 3.11.2021.

Koehler, M.J. & Mishra, P. 2009. What is technological pedagogical content knowledge? *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*. 9(1), 60-70.

Kulkurikoulu. Kulkurin historia. Kansanvalistusseura. Saatavilla <https://www.kulkurikoulu.fi/kulkurin-historia/> Luettu 3.11.2021.

Kuusikorpi, M. (toim.) 2015. *Digitaalinen oppiminen ja oppimisympäristöt*. Tampere: Suomen Yliopistopaino.

Kuusikorpi, M., Kuusikorpi, T., Sipilä, K., Heikkinen, J. & Tamminen, R. 2015. Oppimismotivaation muutokset opetustila- ja oppimateriaaliuudistusten yhteydessä. Teoksessa Kuusikorpi, M. (toim.) 2015. *Digitaalinen oppiminen ja oppimisympäristöt*. Tampere: Suomen Yliopistopaino.

Kyllönen, M. 2020. *Teknologian pedagoginen käyttö ja hyväksyminen. Opettajien digipedagoginen osaaminen*. Jyväskylän yliopisto.

Laki perusopetuslain väliaikaisesta muuttamisesta 521/2020. Naantalissa 26.6.2020. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2020/20200521>

Metsämuuronen, J. 2003. *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä*. Helsinki: International Methelp.

Mikkonen, I., Vähähyppä, K., & Kankaanranta, M. 2012a. Mistä on oppimisympäristöt tehty? Teoksessa Kankaanranta, M., Mikkonen, I. & Vähähyppä, K. (toim.) 2012. *Tutkittua tietoa oppimisympäristöistä. Tieto- ja viestintätekniikan käyttö opetuksessa*. Opetushallitus. Oppaat ja käsikirjat, 2012:13, 5-8.

- Mikkonen, I., Sairanen, H., Kankaanranta, M., & Laattala, A.-M. 2012b. Tieto- ja viestintäteknisten laitteistojen ja ohjelmistojen käyttö opetuksessa. Teoksessa Kankaanranta, M., Mikkonen, I. & Vähähyppä, K. (toim.) 2012. Tutkittua tietoa oppimisympäristöistä. Tieto- ja viestintäteknikan käyttö opetuksessa. Opetushallitus. Oppaat ja käsikirjat, 2012:13. 9-19.
- Muhonen, M., Kaarakainen, M-T. & Savela, J. 2015. Opettajien teknologiataidot oppilaiden tulevaisuuden taitojen (epä)tasa-arvoisuuden edistäjinä? Teoksessa Viteli, J. & Östman, A. (toim.) 2015. Tuovi 13: Interaktiivinen tekniikka koulutuksessa 2015-konferenssin tutkijatapaamisen artikkelit. Informaatiotieteiden yksikkö. Tampere: Tampereen yliopisto. Research Reports 2015:15. 56-64.
- Mäkelä, T., Mehtälä, S., Clements, K. & Seppä, J. 2020. Schools Went Online Over One Weekend: Opportunities and Challenges for Online Education Related to the COVID-19 Crisis. In Proceedings of EdMedia + Innovate Learning 2020. Waynesville: Association for the Advancement of Computing in Education (AACE), 77-85. Saatavilla <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/71096>
- Mäkinieniemi, J-P., Ahola, S., Syvänen, A., Heikkilä-Tammi, K. & Viteli, J. 2017. Digitalisoitua koulu - hyvinvoivat opettajat? Miten edistää digitalisoitumista ja työhyvinvointia. Tampereen yliopisto. Research Reports 2017:24.
- Niikko, A. 2003. Fenomenografia kasvatustieteellisessä tutkimuksessa. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 85.
- Nummenmaa, M. 2011. Valtakunnallisen etäopetustutkimuksen tuloksia. Turun yliopisto, Oppimistutkimuksen keskus.

Saatavilla <https://etaopetus.files.wordpress.com/2011/08/eko-tutkimustuloksiraportti.pdf> Luettu 4.8.2021.

Nummenmaa, M. 2012. Etäopetus tarjoaa monia mahdollisuuksia oppimiseen ja opetukseen. Teoksessa Kankaanranta, M., Mikkonen, I. & Vähähyyppä, K. (toim.) 2012. Tutkittua tietoa oppimisympäristöistä. Tieto- ja viestintätekniikan käyttö opetuksessa. Opetushallitus. Oppaat ja käsikirjat, 2012:13. 20-33.

Nguyen, T. 2015. The Effectiveness of Online Learning: Beyond No Significant Difference and Future Horizons. Merlot Journal of Online Learning and Teaching 11(2).

POPS 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman. Helsinki: Opetushallitus. Saatavilla http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf.

Panda, D., Gamal, M., Zafar, A., Parambi, D., Senapati, A., Patro, S., Sahoo, P. & Bose, A. 2020. A study on the effectiveness of online teaching in pharmacy education from teacher and student perspectives during the COVID-19 pandemic. COVID-19 Special Collection. International Pharmaceutical Federation 20(2).

Perusopetuslaki 628/1998.

Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus.

Reimers, F. M., & Schleicher, A. 2020. A framework to guide an education response to the COVID-19 Pandemic of 2020. OECD. April, 14(2020).

Saatavilla https://oecd.dam-broadcast.com/pm_7379_126_126988-t63lxos-ohs.pdf

Simonson, M. & Seepersaud, D. 2019. Distance Education: Definition and Glossary of Terms, 4th ed. Information Age Publishing.

Steven A. Stolz. 2020. Phenomenology and phenomenography in educational research: A critique, *Educational Philosophy and Theory* 52(10), 1077-1096.

Suomen Vanhempainliitto (2020). Mitä perheille kuuluu -kyselyn väliraportti. Julkaistu 21.4.2020. Saatavilla <https://vanhempainliitto.fi/wpcontent/uploads/2020/04/Mita%CC%88-perheille-kuuluu-v%C3%A4liraportti21.4.2020.pdf>

Suominen, R. & Nurmela, S. 2011. Verkko-opettaja. Helsinki: WSOY.

Tanhua-Piiroinen, E., Kaarakainen, S-S., Kaarakainen, M-T., Viteli, J., Syvänen, A. & Kivinen, A. 2019. Digiajan peruskoulu. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimikunnan julkaisusarja 2019:6.

Tanhua-Piiroinen, E., Kaarakainen, S-S., Kaarakainen, M-T. & Viteli, J. 2020. Digiajan peruskoulu II. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:17.

Tanhua-Piiroinen, E., Viteli, J., Syvänen, A., Vuorio, J., Hintikka, K. & Sairanen, H. 2016. Perusopetuksen oppimisympäristöjen digitalisaation nykytilanne ja opettajien valmiudet hyödyntää digitaalisia oppimisympäristöjä. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimikunnan julkaisusarja 2016:18.

Tuomi, L. 2017. Näkökulmia etäkoulu Kulkurin vaikuttavuuteen - Ulko-suomalaisten perheet, opettajat ja sidosryhmät Etäkoulu Kulkurin vaikuttavuuden äärellä. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3. 2019. Ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.

Valmiuslaki. 29.12.2011/1552

Valtioneuvosto. 2020. Valtioneuvoston linjaukset varhaiskasvatuksen, esi-opetuksen, perusopetuksen, lukio- ja ammatillisen koulutuksen, 43 korkea-koulutuksen, vapaan sivistystyön sekä taiteen perusopetuksen järjestäjille koronavirustartuntojen leviämisen hidastamiseksi. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/valtioneuvoston-linjaukset-suosituksista-varhaiskasvatukseen-senesiopetuksen-perusopetuksen-lukio-ja-ammattillisen-koulutuksen-keakoulutuksen-vapaan-sivist>

Vuorio, J., Ranta, M., Koskinen, K., Nevalainen-Sumkin, T., Helminen, J. & Miettunen, A. 2021. Etäopetuksen tilannekuva koronapandemiassa vuonna 2020. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2021:4.

Åkerlind, G. S. 2018. What Future for Phenomenographic Research? On Continuity and Development in the Phenomenography and Variation Theory

Research Tradition. *Scandinavian Journal of Educational Research* 62(6), 949-958. Luettu 19.4.2021. <https://doi.org/10.1080/00313831.2017.1324899>

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko

Tutkimuskysymykset:

Minkälaisia käsityksiä luokanopettajilla on etäopetuksesta?

Millaisia käsityksiä opettajilla on etäopetuksen merkityksestä työhön/ammattilisuuteen?

Haastattelukysymyksiä

2020 keväällä koettiin aika, jolloin kaikki koulut siirtyivät etäopetukseen.

Haastattelussa pohditaan etäopetuksen kulkua sekä sen tuomia kehitys kohteita.

Taustaa

Kuinka kauan töissä opettajana.

Luokka-aste etäopetuksen aikana.

Minkä kokoinen koulu?

Kuinka kauan toteuttanut etäopetusta?

Etäopetuksen aloittaminen

Miten etäopetus alkoi teidän koulussa?

Mitä siinä on otettava huomioon?

Miltä etäopetusjakso sinusta tuntui?

Miten arviointi onnistui luokassasi?

Etäopetus ja kehittyminen

Minkälaista kehittymistä tapahtui itsessäsi, opetuksessa, luokassa, oppilaissa, koulussa?

Etäopetuksen jälkeen

Minkälaista hyötyä etäopetuksesta oli lähiopetukseen?